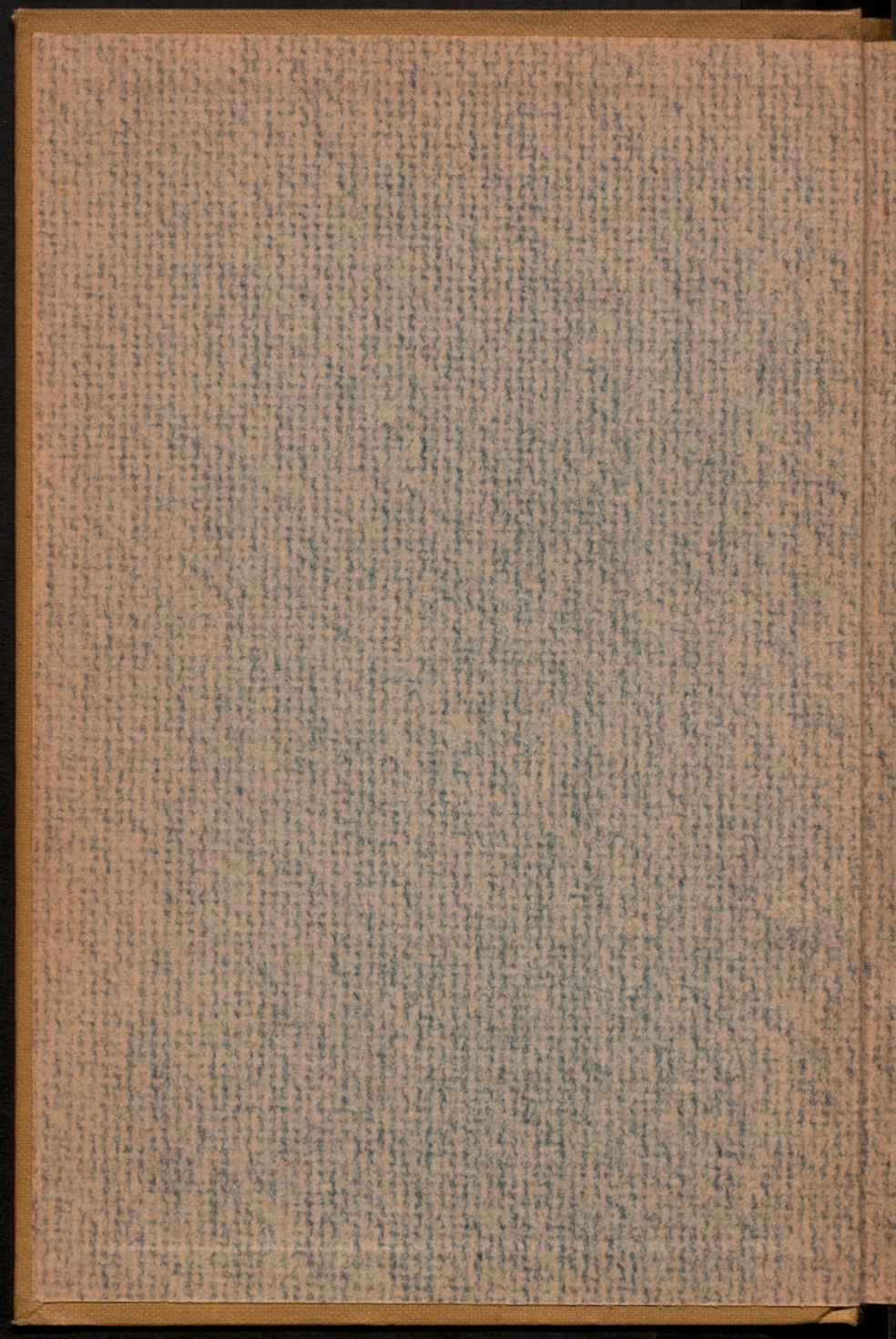

EXCURSIÓ PIRENENCA : LA CACERA DELS ISARTS

EXCURSIÓ PIRENENCA

LA CACERA DELS ISARTS

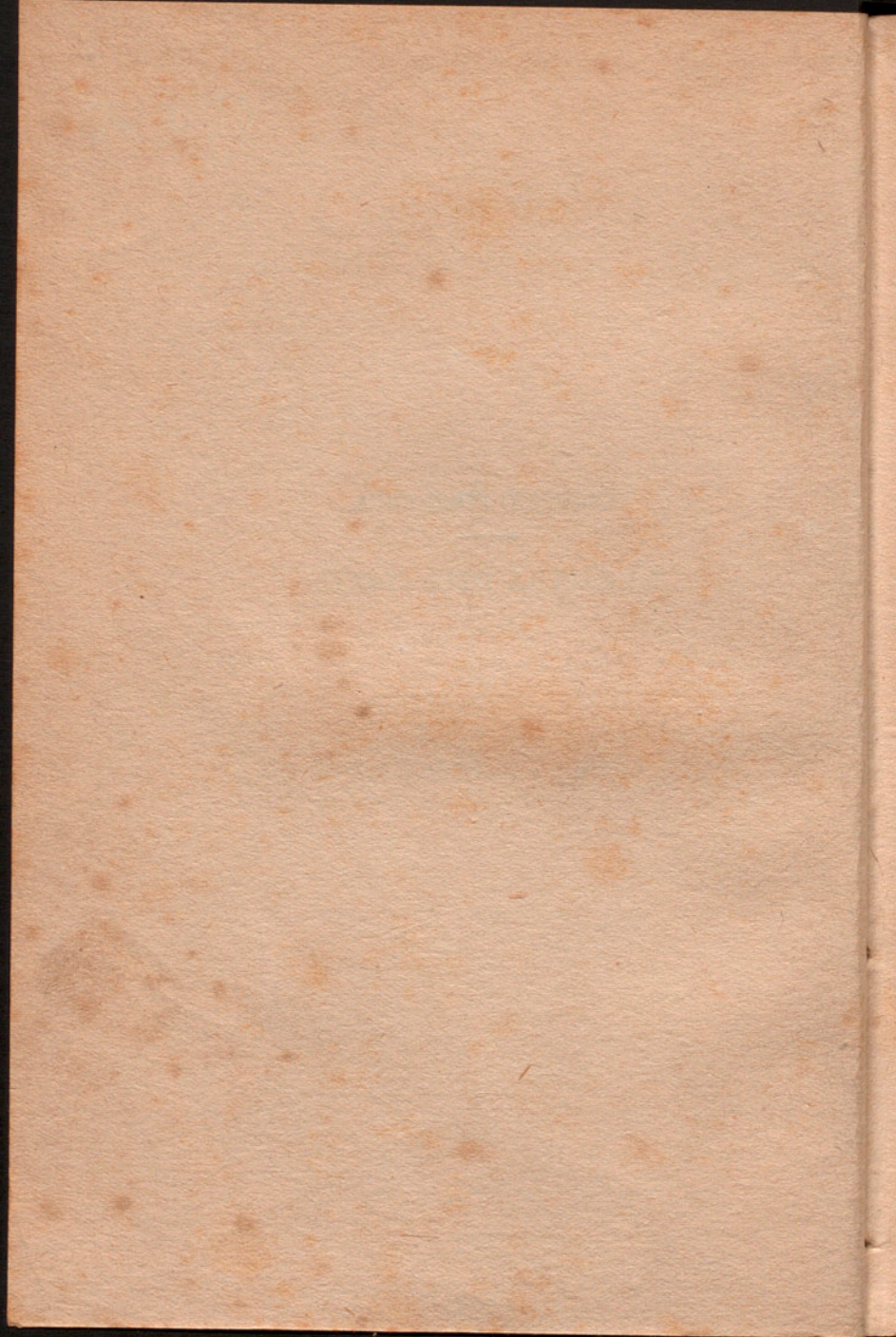
7-637

B

EXCURSIÓ PIRENENCA

LA CACERA DELS ISARTS

EXCURSIÓ PIRENENCA

LA CACERA DELS ISARTS

BARCELONA

TIPOGRAFIA L'AVENÇ : MASSÓ, CASAS & C^a
RAMBLA CATALUNYA, 24

1915

CASA DE CULTURA
RIPOLL

EXCERPT

FACTORY

A D.ª DOLORS MONSERDA DE CULTURA
Viuda de Macià
RIPOLL

Com a prova d'admiració, m'atreveixo a dedicar-li aquest senzill llibret; que encara que valgui poc o res, significa per a mi la voluntat de correspondre a les seves mai prou estimades bondats.

Perdoni, doncs, que, a la seva vida de ciutat, li porti l'agitació d'una penosa excursió per llocs feréstecs; a la seva asserenada ploma, les emocions cinegètiques; i a la seva vida de cultura social, la vida esquerpa dels isarts.

Perdoni, també, que el més humil dels homes s'atreveixi a oferir a qui és mestra del saber, amb gran cor de patriota, i que té guanyada una representació social per tot-hom envejada.

Josep BOTEY

A DE BOLDY BOLDY

1875

THE

THE

THE

1875

La finalitat d'aquest llibre no és altre que la d'augmentar l'afició a l'excursionisme, medi indispensable per a fer les generacions fortes i coneixedores de les riqueses de la Naturalesa. No hi ha cap pretensió literaria ni riquesa de llenguatge, al contrari, tot és ben pobre; no és més que donar a llegir als amics les impressions d'una excursió. Els savis, no hi trobaràn res que els pugui aprofitar; mes, l'ésser gratuït, l'abona d'estar ben lluny de tota idea interessada.

Quant convenient és que es desperti l'afició a recórrer nostres muntanyes, perquè en elles s'hi troben tota classe d'aliciants. El geòleg hi troba materia pels seus estudis, fent augmentar sos coneixements, i qui sab si al trepitjar nous terrenys descobrirà un nou mineral que pot portar grans profits a l'humanitat; el naturalista i el botànic

hi troben el camp de ses predileccions; el caçador hi trobarà sempre les diferents especies d'animallets que li proporcionaran el goig més emocionant que pot sentir un home, quan a l'engegar-los-hi un tret veu caure un cap; i qui sab encara, si és el senzill excursionista el qui sent un major plaer al recórrer les muntanyes, perquè la seva ignorancia del fons de lo important de tot quant trepitja, sense prevenció de cap mena d'estudi, lliure de tota obligació que s'imposa el qui va per coses determinades, disfruta més de la continuada varietat d'emocions. Resulta formós contemplar, al començament d'una excursió, les fondalades plenes de verd o abundoses d'aigua; i, amb l'afany de guanyar altures per descobrir panorames, pujar per entre frondosos boscos i veure amb sorpresa a cada moment noves plantes, gran varietat de floretes, i molts cops aixecar-se dels seus peus un conill, llebra, perdiu o una continuïtat d'ocellets, els cants dels quals l'acompanyen tot el camí.

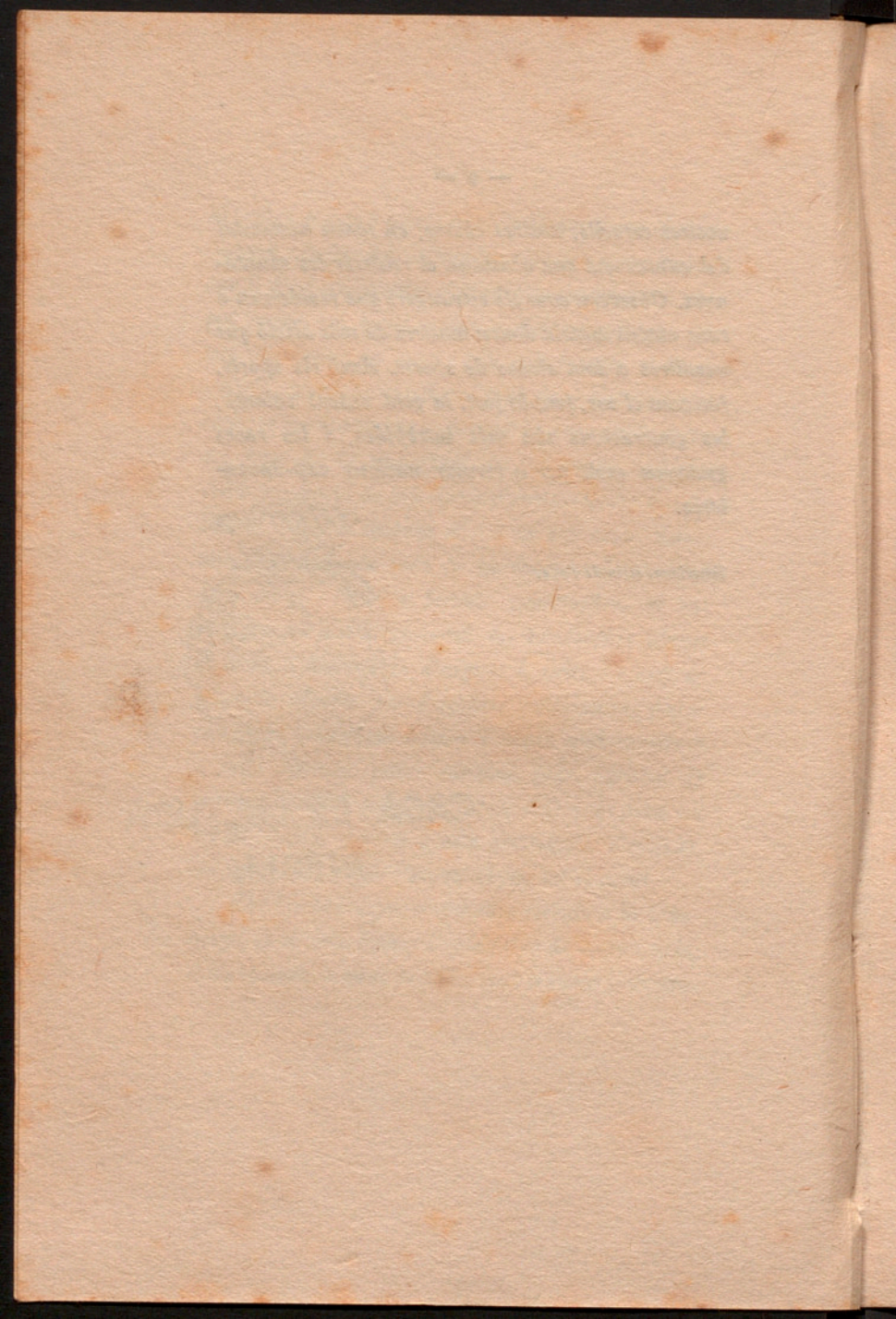
Ah! No pot negar-se que una sorrida a la muntanya és lo més distret i saludable de nostra vida, i, no obstant, això es practica poc. Nostres pulmons,

nostres cervells, nostres còssos, en tenen necessitat del cansament que ocasiona el recórrer les muntanyes. Observeu com els estrangers que resideixen a casa nostra mateix donen mostres de més afició que nosaltres a tota classe de sports. Amb els sports, fatigant el cos, fent-lo fort, la gent esdevé valenta, les generacions són més intrèpides, i les races guanyen molt per a formar nacions cap-davanteres.

Barcelona, estiu de 1914.

CASA DE CULTURA
RIPOLL

ULL DE TER

Dilluns, dia 3 d'agost, sortim de Ripoll, a les quatre del matí, amb tartana envers Camprodón, jo, els meus dos fills Josep i Joan, l'amic Girardot i el fill d'en Silvestre; passem per Sant Joan de les Abadesses a les 5.10, i arribem a Camprodón a les 6.20, on fem arreglar cinc matxos que ja teníem encarregats; marxant-ne a les 7, portant-nos la tartana fins a mig camí de Setcases. Allí pugem an els matxos, que anaven manats per dos homes, arribant a Setcases a les 9.25. Esmorsem a la fonda, on ens serveixen dues costelles per persona, truita de riu i truita d'ous; arreglant-nos, per a dinar a la muntanya, un ànec, una cuixa de xai, truita d'ous, pa i vi.

Erem vuit : els cinc nomenats primerament, els dos moços, i el guia de cacera, en Miquel Giralt, de Setcases. De tot plegat, esmorsar i dinar, ens en compten 23 pessetes : en donem 25, i queden d'allò més contents.

Sortim de Setcases a les 10.45. El dia és esplèndid; arreu aigües abundoses, verdor exuberant, els camps plens de fruits; bona collita la d'enguany!, sols que els ve tardana, perquè no ha fet gaire calor. Aviat ovirem el grandió Gra de Fajol; girem a la dreta del camí d'Ull de Ter, i emprenem la pujada del de Costa Carbonera, arribant al Pla de Carboners a dos quarts de dotze. Prat formós on hi pastura una ramada de 2,200 xais menats per quatre pastors, els dos més joves, amb una escopetota, empaiten la llebra, però lo que maten resulta ésser un esquirol, que ens ofereixen i no acceptem. Ens diuen que els núvols que corren porten pluja per la tarda, els convidem a fumar i continuem la marxa amunt, arribant a la collada de Balmeta a les 12.10.

Des d'aquí es veu el xalet d'Ull de Ter,

Gra de Fajol, Pic de Bastiments i el camí de Molló. Ens aturem per dinar prop del naixement d'una font que brolla allà mateix per entre l'herbei; ningú se sent cansat, amb tot i que algunes pujades les hem fetes a peu, puix el delit i el desig de caminar, veure i caçar són delirants. En havent dinat embrenem la marxa ja en ferm per a la cacera dels isarts; el germà del guia, que és estudiant de capellà, i el meu fill Josep les embrenem per sota nostre, mentres nosaltres anem seguint la carena fins als estanys de Concrós, de des d'on admirem el gran cercle que formen aquella reunió de muntanyes. El guia esguarda envers tots els indrets amb els binocles, però no veu pas cap isart per enlloc. Tirem enllà, passant pel Camp Magre, fins arribar a Solei Bonic. El temps es va posant lleig i els núvols presenten mal aspecte; el vent augmenta la seva força, formant tot plegat un conjunt que ens cor-pren i ens causa certa expectació. Mentres en Girardot, el guia i en Joan tiren un xic en avall, per veure si troben els isarts, l'altre guia i en Josep passen més avall que ells, per provar si

entre tots consegueixen fer-los anar cap amunt. Jo, situat al cim, de des de quin lloc havia de vigilar dos collets, que eren per on probablement devien passar si els de en avall conseguïen trobar-los. Aquesta parada en que em trobava era la bella cresta de la muntanya de La Llosa i de Coma Armada.

El vent cada vegada augmentava més; els núvols, per un igual; i prompte el cel prengué un aspecte esparverador. Mentres, la pluja anava essent més forta per instants, la ventada feia inaguantable l'estar dret un hom, afegint-hi les gotes de l'aigua que queia, que rebotien a la cara com si fossin grans de sorra llençats a grapat amb tota la força de la mà; el barret, encara que ben lligat amb un cordill per damunt del cap, passat per sota la barba, no estava pas segur, havent de fer servir les mans per la por que tenia de perdre'l : l'ala battegava de tal manera, colpejant la cara, que feia impossible mirar fixe enlloc. Mentres, el vent anava essent encara més fort; de tal manera, que no vaig tenir altre remei que, ajegut procurar enretirar-me

de la cinglera perquè el vent no em fes voleià com una fulla. Surt l'arc de Sant Martí pel cantó de llevant, però el vent no para; la pluja, per sort, disminueix; no essent, amb tot, tant forta ni de tanta durada com ens temíem. Mes el vent és terrible, espantós, no tinc record que jamai hagués sentit una ventada tant forta; el coll de la camisa, sense emmidonar, batia de tal manera, repicant-me la pell, mogut pel vent, que em feia l'efecte que em pecigaven; els repics eren tant ràpids, que m'apar anaven a una velocitat de 150 per minut, és a dir, 2 o 3 per segón.

Quasi no ho podia aguantar, però, aquella era la meva parada, era el meu lloc, i no devia abandonar-lo, ja que probablement en ell obtindria el goig tant desitjat de veure i poder tirar an els isarts. ¿Però, podré tirar amb aquest vent que, movent-me el barret, no em deixa quasi ni apuntar? Fins ni els ulls oberts podia tenir, ni mirar fixe a un lloc m'era possible; quan, tot d'un cop, sento un tret, resto quiet, sens moure'm, i, desafiant la tempestat, em dispo, tot observant, a preparar-me per a tirar; veig com puja

una ramada de vuit isarts per un lloc nèt, però completament nèt, una clapissa de rocs petits com grava, blancs, de quarç lletós, que es dirigeixen cap a mi; els deixo acostar per fer el tret més segur, però m'adono que no pugen pel collet esperat; llavors me poso a córrer per guanyar el turó que havia tingut d'abandonar abans per causa del vent, i, encara que aquest continuava bufant amb igual força, no em quedava més remei que desafiar-lo. A l'arribar al cim, veig la ramada que enfilava la cresta, bo i corrent els hi tiro; ells enllà pel prat, torno a tirar, s'arremolinen com si fessin consell per decidir que és lo que devíen fer, i els engego l'últim tret, puix ells ja eren lluny, llensant-se pla en avall, sens que pogués veure'ls ja més. Remiro el lloc de la batalla i no trobo pas senyal d'haver-ne tocat cap; torno enrera confiat que almenys el tret que havia sentit seria del guia, i d'aquest tal vegada se'n podria esperar millor resultat. Amb l'auxili dels binocles veig a tota la colla cap en avall, que estava reunida, restant tots aturats una bona estona : no hi ha dubte, pensava jo, és que

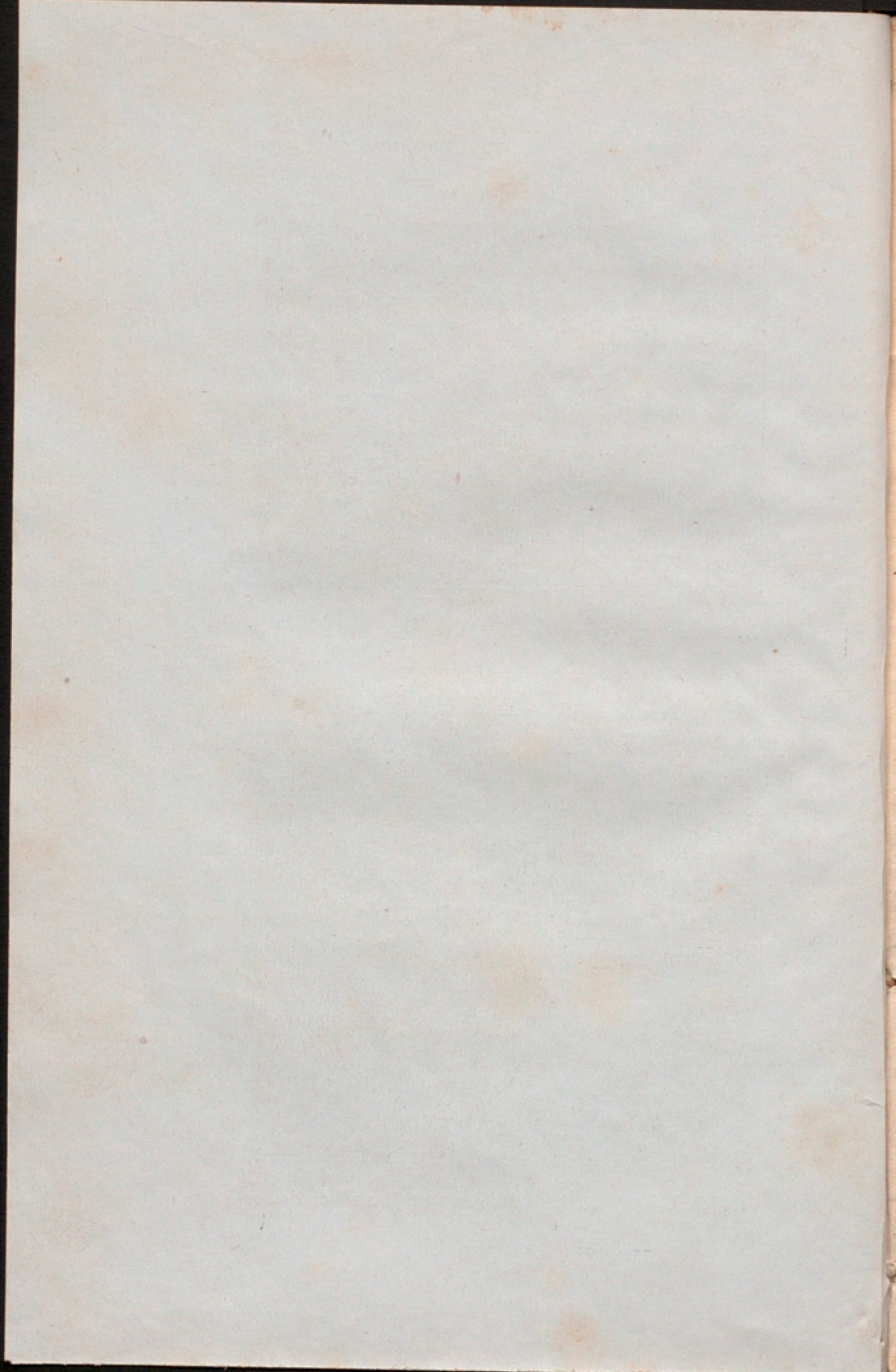

RIPOLL

RIPOLL

El Ter unit ja amb el Freser

han caçat l'isart i comenten la seva mort. Emprenen la marxa, anant acostant-se, en tant que segueixo mirant-los fixament amb atenció; però no puc distingir bé si el porten fins que, adonant-se que jo me'ls mirava, fan una maniobra, girant-se d'esquena perquè els vegés bé. Portaven l'isart carregat a les espatlles!

Ens reunim, i m'expliquen tot el fet : que en Josep i el guia capellà, anant pels fons de la muntanya, havien vist els isarts; que l'altre guia, en Joan i en Girardot, vegeren també la ramada com pasturava, i que el primer en descobrir-la fou el guia, el qual no volgué tirar sens tenir aprop un altre company; llavors féu senya an en Joan per medi d'un roc que va tirar-li, puix si ho hagués fet cridant perillava que els animallets s'escaressin. Aquest s'hi acosta i el guia li senyala el lloc on estaven pasturant; llavors, acorden tirar els dos al mateix temps : ho fan així, i mentres el tir d'en Joan, que és el primer de caure, toca a la vora de l'isart, el del guia el toca de ple fent-lo caure, i revolcant-se, ferit, va estimbant-se cap avall; al veure-ho, el guia agafa l'escopeta d'en

Girardot i li engega dos trets de perdigons que el deixen mort, gracies a gastar pòlvora blanca que té gran força de penetració. En això la ramada arrencà a córrer. En Girardot els hi tirà un parell de trets amb escopeta del calibre dotze, carregada amb perdigons, que no feren blanc.

Així acabà la primera batalla; la qual ens emocionà, omplint-nos de goig i satisfacció, al veure que ja en teníem un, lo que ens assegurava la cacera.

El temps seguía essent dolent; els núvols, amb una velocitat que no se'ls veu córrer per les terres baixes, menaçaven més pluja : com efectivament així succeí, posant-se a ploure tempestuosament; lo que ens obligà a posar-nos a córrer tant com podíem pel pla de sobre la Coma de Vaca, per a aixoplugar-nos al xalet d'Ull de Ter.

En Miquel, el guia que portava carregat a les espatlles l'isart, aguantant-lo amb dues escopetes creuades, amb tot i que feia el seu pes (puix resultà ésser de 27 kilos), corria tant o més que nosaltres que no portavem res.

La pluja ens molestava més que per la mu-

llena, per la força amb que les gotes ens botfen a la cara, degut a la força del vent. Prompte conseguírem els matxos, els quals és convenient sempre tenir-los allunyats quan se bat els isarts, i sens aturar-nos, puix amb tant mal temps era impossible seguir la cacera, ens dirigim cap el xalet. Eren les sis de la tarda, i si bé el teníem a la vista i semblava a tocar, ens mancava ben bé una hora per a arribar-hi.

En aquelles altures, sigui per la netedat de l'atmosfera, sigui per la grandiositat de tot lo que a un hom l'envolta, tot sembla petit essent molt gran; tot apar que sigui aprop essent molt lluny; les proporcions de grandiositat de tot quant s'ovira fa que la vista s'enganyi, i qualsevol muntanya o turó que sembla s'hi pot arribar amb un quart es necessita a voltes una hora o més. Aquestes muntanyes que mirades a molta distancia semblen gegantines, a mida que un s'hi va acostant no perden la seva grandiositat; però sí que després de veure-les d'aprop i comparar-les amb les seves veïnes, la vista s'hi acostuma que per últim un les considera de semblant

proporció com les de per avall. Arribo a creure que en aquests llocs la vista confón la mida de proporció de més de la seva meitat real, com passa, per exemple, a l'atravessar un pla que sembla aparentment poder-se fer amb cinc minuts, i al cap de mig quart encara no s'ha arribat a la meitat.

El grandió Gra de Fajol, el Pic de Bastiments i d'altres, es veuen tant nêts i pelats que semblen turons fàcils de seguir, són, al contrari, ben difícils, puix fins han costat algunes vides. No obstant, al mirar-les, aquestes muntanyes gegantes del nostre Pireneu, tant dretes i pelades, amb aquelles clapès que semblen de neu, que no és altre cosa que quarç esmicolat, amb aquelles pendents que apar sien tallades a dret-fil, un hom se figura no pot ésser possible el recórrer-les, però no és així, puix fins els indrets que mirats de baix estant sembla que ni tant sols els isarts pugan pujar ni baixar, una persona por fer-ho amb facilitat relativa, si és lleugera de cames, forta de cos, i l'alè no li manca.

Continuem la marxa passant per sota el Pic

de la Dòna, baixem al Pla de Murens i ens adresem cap al xalet, on arribem quasi fosc. Ens recorden perfectament de dos anys enrera, servint-nos un bon sopar, bones habitacions i bons llits; passant la nit sense tenir fret, puix la temperatura dintre l'habitació era de 10 graus. Mes, abans que tot, treiem les tripes a l'isart; contemplem les seves formoses banyetes, de les que els menescals se'n serveixen per a sangrar el bestia; ens fixem amb la seva edat, que trobem és la d'un any, restant convensuts, després de l'examen, de que tenim carn tendre. Preguntem al guia si se'ns conservarà fins el dijous al vespre, que serem de retorn a Ripoll, i ens diu que sí. El pengem a una soca de pi, deixant-lo arrambat a la paret forana del xalet, sens cap mena de por de que ni pillets ni quadrilles de lladres passin i ens el robin, amb tot i que aquell isart era per nosaltres com un tresor. Encarreguem per l'endemà l'esmorzar i el dinar, que ens hauràn de dur amb un matxo al pla de Camp Magre, puix allíensem reprendre la cacera dels isarts, i ens en anem a dormir. Bona nit!

Dimars, dia 4, ens llevem a un quart de cinc; jo, de des de les tres ja no dormia; desvetllo la colla i surto afòra : estava plovent, tota la nit havia fet el mateix. Prenem un bocí, com se sol dir, i, com la pluja continuava, ens decidim, per a aprofitar el temps, asseure'ns a taula i prendre una sopa ben calenta; anant matant hores mentres esperem a veure si millorarà el dia. Per fi, para la pluja, si bé el temps no s'aguanta gaire segur; mes, malgrat això, ens decidim a sortir, ens calcem les botes de cuir ferrades, i cap afòra. Eren les vuit del matí, els núvols corrien vertiginosament del Pic de Bastiments en direcció al Gra de Fajol, sols per les ganes de no quedar presoners del temps prenem aital resolució, puix a cada dèu minuts canvia l'aspecte del cel : tant aviat per animar com al revés.

En Josep i el guia capellà es dirigeixen per davall el xalet en direcció a baix el Pla d'Hospitalets, nosaltres pel Pla de Murens cap el Pla de Camp Magre, aturant-nos al canal d'Hospitalets per a esperar que la colla que se n'ha anat cap avall i que porta tres goços caçadors a pro-

pòsit per a isarts i llebres, facin que pugi qualque cosa per tirar; com de fet, ben aviat sentim la cridoria de la goçada, però esperem en va, puix els isarts que els goços han mogut van fent maniobres per les clapices del Gra de Fajol i per dessota el xalet. En Josep i el guia canvien de lloc a cada moment : tantost amunt com avall, sens poder tirar; lo que contemplem des de llarga distancia amb els binocles o a simple vista els que la tenen bona. El temps es torna a enredar, i un vent molt fort i fret ens obliga a cercar un racer, perquè la pluja menuda ens anava deixant xops de mullena, fent-nos difícil l'estada en aquells cimals. El fret, vent i pluja van augmentant; descendim un xic, col·locant-nos darrera una carena, en la qual hi havien uns quants pins baixos més caragolats de la soca i de les branques que una columna salomònica, on, estem un xic a aixopluc. Però el fret (cinc graus) i les gotes grosses que queien dels pins, feien quasi insostenible restar en aquell lloc, tot i estant arrupits i mig tapats amb una petita bufanda per a resguardar en lo possible les nostres espatlles i la

cambra de les escopetes. El guia Miquel i un moço que havia vingut per portar les armes, puix dúiem rifles i escopetes per perdigons, decidiren encendre foc, arreplegàrem unes quantes herbes mortes i seques de vida però no d'humitat, branquetes de pi, escaixades a l'hivern pel pes de la neu, conseguint al fi un foquet que no escalfava ni aixugava, però tirant-hi branques més grosses i fins pins sencers que es troben mig arrencats degut a les grans ventades, obtenim, ajudats pel vent que bufa ferm, una foguera que Déu n'hi do. Sols que mentres ens aixugàvem del davant continuàvem remullant-nos del darrera, i vice-versa; però, trago de vi els uns, glop de café els altres, el qual portàvem en una ampolla d'alumini amb tap de rosca, per qual motiu encar era un xic calent, ens ajudà, junt amb el foc, a passar les dues hores que ens tocà de siti. En Josep i el guia capellà les passaren pitjor, puix atalaiats amb els isarts que feien córrer els goços, no descansaren ni un instant i es mullaren de valent. ¡Nosaltres que ens figuràvem que ells estaven millor, puix els voltants d'allà on eren hi havien barra-

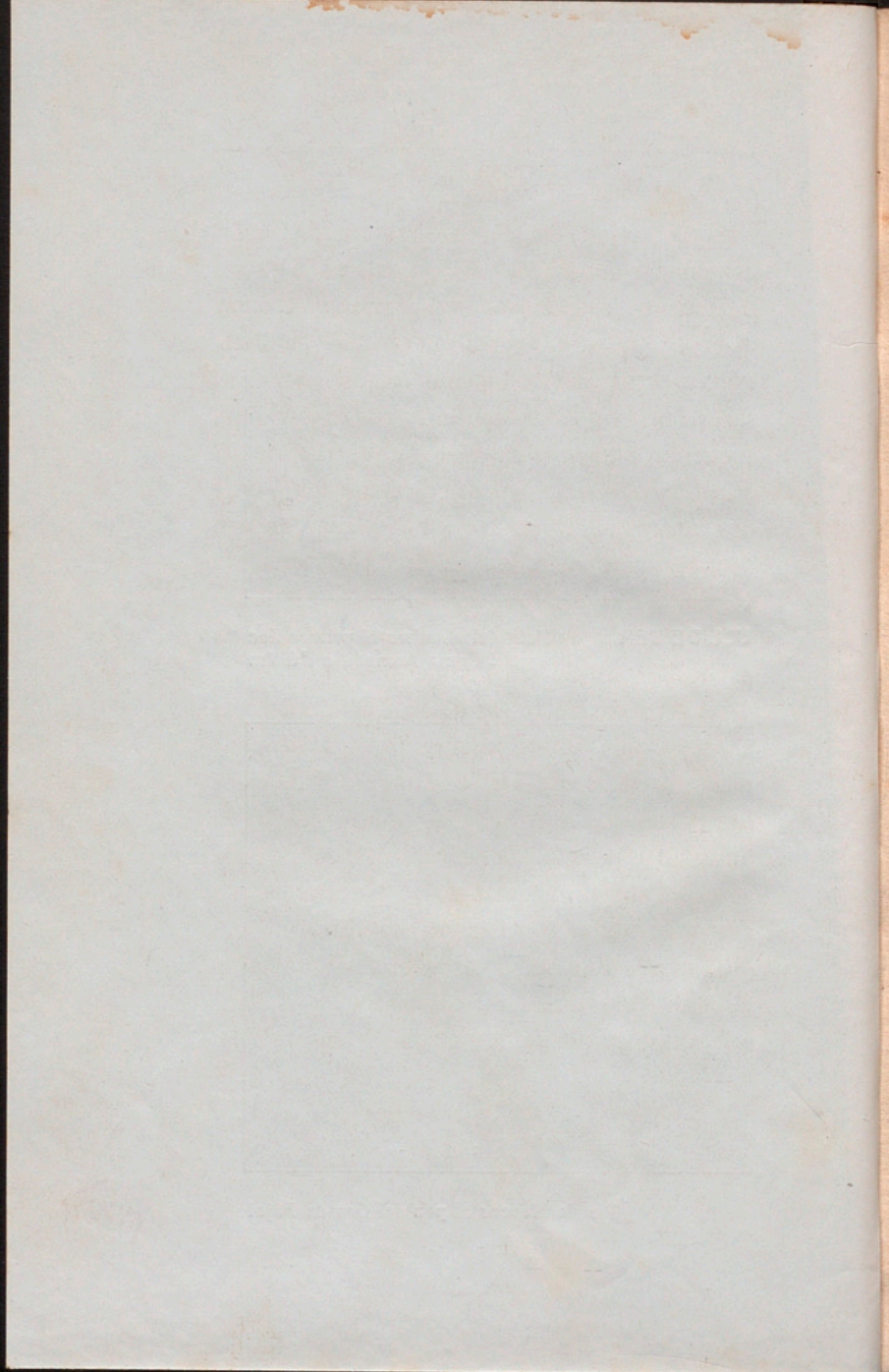

ULL DE TER

Puig dels Lladres al primer lloc
i Coma Armada a l'últim

Pla de Murens al peu del Gra de Fajol

ques de pastor! Tinguérem de retornar al xalet per canviar-nos tota la roba, i com eren ja quarts de dotze no calgué que ens portessin el dinar al bosc. Males guanyades hores que perdiem, quin greu ens sabia! I pensar que si durava el mal temps no podríem continuar la cacera! Sobre-tot tenint comptats els dies; perquè al sortir de Ripoll havíem fet el propòsit de restar sols quatre dies fòra, puix l'Austria i l'Alemanya havien declarat la guerra a la França, l'Anglaterra i la Rússia, i tots els afers sofríen fortes perturbacions que no permetien a l'home de negocis estar allunyat del seu lloc de direcció.

A propòsit d'això ens diuen a Ull de Ter que el dia abans havien marxat precipitadament una colla de francesos, cridats per a defensar llur patria; que altre colla de quinze, que havia anunciat la seva anada per aquells dies, l'havien sospesa; ganga! puix així els isarts restarien més sossegats per poder-los caçar nosaltres.

Després d'un bon dinar en el xalet, que prou el necessitàvem per refer-nos del fret, la mullena i el cansament, tenim la sort que el temps s'acla-

reix i ens prepara una tarda magnífica. Visca!

Com a l'anar-nos-en cap a dinar el guia ens havia mostrat envers el Pic de la Dòna un gros isart que es passejava per les clapices i pastures de mitja muntanya, ens dirigim cap allí, mentres en Girardot prefereix quedar-se pels volts del xalet per treure fotografíes.

Sortim carregats amb totes les escopetes, i, a l'ésser a les clapices del naixement del Ter, els guies es posen a vigilar, observant que a mitja costa del Pic de Bastiments hi ha un isart. Mirat amb els binocles, se'n veu augmentar el nombre : a dos, a tres, a quatre, a sis, a una veritable ramada; els quals, tips de pasturar, s'entretenen jugant, saltant, pujant i baixant; els observem llurs moviments passant-nos els binocles de mà en mà, bo i amagats darrera unes roques, parlant baix, perquè, malgrat la distancia, el vent, encara que fluixet, no traslladés el soroll de les nostres veus a orelles de les bestioles.

Seguint la direcció que ens aconsella el guia, decidim voltar-los, per a sorprendre'ls i poder ti-

rarlos-hi amb més seguretat. El guia capellà, en Joan i jo ens dirigim a la dreta, cap al cantó del Pic de la Dòna; el guia Miquel i en Josep se'n van cap al Coll de la Marrana, per a encerclar-los al mateix temps i privar-los que puguin escapar-se. Previament havíem instruït un moço que quan ens vegés als llocs de parada, ell, pel cantó de baix, o sigui per l'indret de sobre mateix d'Ull de Ter, es dirigís de dret envers els isarts i, amb un dispar a l'aire, els fes córrer; puix, indubtablement, a l'escapar-se, passarien per algú dels llocs de parada ocupats per nosaltres.

Com que el matí havia sigut fret i fatigós, per a resarcir-nos-en havíem fet un bon dinar; i ara, per a rescabalar-nos del temps perdut, estàvem freturosos de guanyar-lo. Succeint que la marxa que emprenguérem per anar a les parades convingudes fou tant ràpida, passant per terrenys espadats, amb pujada molt dreta, que esbufegàvem de valent i ens mancava l'alè; afegint-hi dues cartuxeres que dúiem fermades a la cintura, que acabaven de privar-nos encara més d'emetre la renovació d'aire, amb l'adita-

ment de dues escopetes (la de perdigons i el rifle) i el dinar que encara estava en plena digestió; fent tot plegat d'aquell troç de camí un veritable calvari. Calia no arribar tard a la parada, puix tots devíem formar al mateix temps, o, del contrari, podria resultar l'esforç en va; penyals, prats, clapices, més turons, més rocam... al fi arribem a la primera parada i observem que els companys de l'altre banda anaven ocupant també el seu lloc. Ajupits, per a no ésser vistos, mirem si els isarts s'havien mogut : ens convencem que hi eren encara. Un de nosaltres se situà en una mena de collet que era la primera parada, l'altre s'enfila més amunt, i el guia va més amunt que tots; els del cantó del Coll de la Marrana, eren ja als seus llocs, però el moço que es trobava a la planuria va començar massa aviat a empaitar-los, puix tiraren més amunt, del Pic de Bastiments, lo que obligà al nostre guia capellà a remuntar-se, pujant, sempre amagat de la vista de la ramada, per un lloc tant dret que, mirat a distancia, semblava impossible que fos transitable per l'home. De tant en tant treia el cap ajupit

entre les roques, per observar els isarts que, segurs de trobar-se lluny de les persones que veien, restaven confiats sense moure's. El guia pujà més amunt, i al trobar-se vora el cim del Pic de Bastiments, girà cap a l'esquerra, passant bon xic dessorre on eren els isarts. El cor ens feia trip-trap, puix el moment era solemne, ja que, forçosament, els sorprendria per dalt i els podria tirar com voldria. «— El sentiràn abans d'arribar-hi?» «— Es dispersaràn?» «— Els sorprendrà i en tombarà un?» A cada moment anava acostant-s'hi més, i els animalets, confiats, reposant, no es movien; ens semblava que anava a tirar però veiem que reula, volta, i baixa per altre cantó. Deu cercar lloc millor o més proper. «— Li fugirà!» pensàvem, quan a l'últim els surt per damunt d'unes penyes nètes i pelades de vegetació, com nèt era el lloc on hi havia els isarts, i nèt tot aquell voltant, puix tot aquell indret era un extens rocam. Un moment de pausa, es col·loca entremig d'unes grans roques i sentim... pam...! Tot seguit la família es posa en moviment; la qual, quan reposava, es veia amb

dificultat (puix es confonia son color roig amb el de les roques), però ara, se'n veuen d'isarts! Arrenquen a córrer cap avall... no vénen pas cap a nostres parades, potser perquè ens hauràn vist; i es dirigeixen vers les planuries d'Ull de Ter. Malgrat la distancia els engego algún dispar, que no cau lluny d'ells; el moço fa el mateix i la ramada es dispersa, anant la colla més nombrosa en direcció al Gra de Fajol, pel pas de la pujada del Coll de la Marrana. En Girardot es trobava precisament per aquells indrets amb la màquina de retratar, i al veure'ls que prenien la direcció cap an ell es posa a picar de mans, cridant i fent voleiar un mocador per veure si conseguia desviar-los i fer-los girar cap a nosaltres, puix ell no portava escopeta per poder-los-hi tirar. Ca! no hem vist cap isart que canví de direcció un cop se li ha tirat o se l'ha empaitat; van de dret an ell, el qual, veient tant bona proporció, es decideix a retratar-los, per veure si conseguieix impressionals en la placa, corrent; la distancia encara li permetia fer aquestes maniobres i tirà tants clixés com tenia disponibles, amb l'esperança

d'arreglegar-los en un o altre. Però ho féu amb tal precipitació i esverament que dubtà d'haver pogut obtenir bones fotografíes.

«— Molt bé, home, molt bé; — li diguérem — si haveu pogut retratar els isarts corrent, tindrem el record més gran que podríem alcançar d'aquesta excursió. Valdría més això que matar-né un.»
«— No sé, no sé; — deia — en dubto molt.»

La colla anava reunint-se, quan veiem el guia capellà que anava baixant tot carregat. En portava un altre! L'havia ensopegat tant bé, que la bala li entrà per l'espatlla sortint-li per sota el pit, de manera que degué morir a l'acte.

No vaig veure si el meu dispar n'havia tocat algú, perquè distret mirant els que baixaven i escoltant el soroll que produïen al passar per les clapices, em semblava que no era d'aquest món. Quin terrabastall! Aquell silenci interromput d'un modo tant sobtat, em cor-prenqué d'aital manera, que per mi, llavors, no hi havia guerra, ni pau, ni res que em fes pensar en les coses materials de la nostra vida.

Quin goig! Quina distracció! Quan, amb calma, després, pensava amb els homes de negoci, els quals, preocupats, absorbits per llurs afers, amb el cervell embotit pel treball, cercant distreure's, no se'ls acut, per conseguir-ho, més que anar-se'n als grans centres de població: un París, on s'hi troba la mondanitat que embruteix. Que errats van! ¡Quan millor no els seria que el lloc de distracció el cerquessin al camp, a la muntanya, on s'hi troben coses grans i formoses, i pot fruir-s'hi moments d'extrema felicitat!

Quina gresca! ¡No en férem poca de gatzara, al trobar-nos en el segón dia de cacera amb dos isarts! Eren les sis de la tarda i no devíem ésser més ambiciosos; a més que, per altre banda, ens calia reposar. Així és que tots, alhora, diguérem: «— Cap al xalet, cap al xalet!»

La tarda havia sigut deliciosa: ni vent ni pluja, una tarda clara; sols cap al tard, com és natural en aquells indrets, feia un bon xic de fret, i, per tant, lo més propi era anar-nos-en a la vora del foc; com així ho férem, formant rodona, reposant, bo i esperant l'hora del sopar. Mes abans

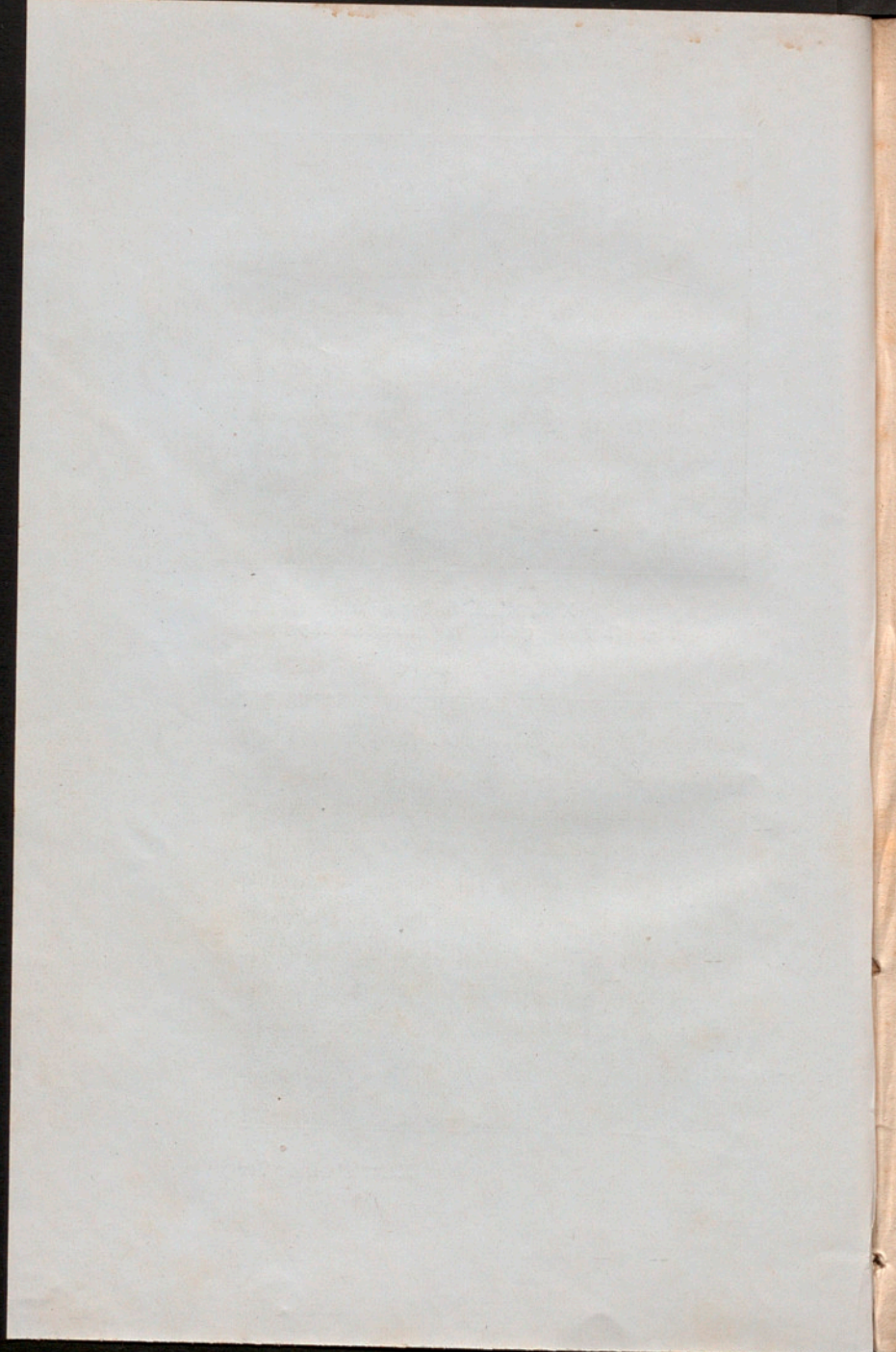

Xalet d'Ull de Ter a l'últim terme,
i refugi d'hivern i quadra per al bestiar al primer

Xalet d'Ull de Ter

haviem tret les tripes a l'isart, penjant-lo a la fresca, al costat del mort el dia abans. L'indret on el matàrem és el Pic de Bastiments, en el lloc nomenat Pas del Bou.

A muntanya, quan fa fret, sobretot a l'hivern, lo més agradable és acostar-se prop de la llar de foc i explicar les peripecies del dia o altres historietes més o menys fantasioses, segons el caràcter del qui les explica; puix entre caçadors, sobretot, és molt corrent exagerar els fets, encara que moltes vegades, si bé són certs, a causa de que es dubte d'ells no es volen creure casos que tot i semblant estranys són ben veritables. Així, doncs, trobant-nos reunits a la vora del foc, com ja hem dit, començà el guia i amic, en Miquel Giralt, de Queralps, a explicar molts fets de la cacera d'isarts. Ens contà que entre els varis caçadors que havia acompanyat, un dia es trobà amb un jove molt mandrós que anava amb la colla guiada per ell, i havent en Miquel tirat a un isart, si bé el ferí de mort, el trobar-se la bestia en un terreny molt inclinat, i degut a les extremituts que li produí la poca

vida que li quedava, anà rodolant, estimbant-se muntanya avall; el jove esmentat, al veure'l, malgrat que l'avisaren del que passava, s'hi encarà, i tir va, tir ve, n'hi va tirar una munior sens tocar-lo mai; mes, al fi, la bestia es va aturar al trobar-se al cap d'avall de la pendent, on el terror planejava. Llavors ell, al veure'l ben parat, li engegà tres tirs més, que encara li quedaven, i que tampoc feren blanc; mes quedà tot satisfet, perquè amb tantes vegades de tirar-li no dubtà de que era ell el qui l'havía mort, restant tot content i considerant-se l'hèroe de la jornada, gracies a que els altres no volgueren treure-li aquesta il·lusió. Contà, també, que els isarts quan estàn ferits acostumen seguir les aigües, ja sia les d'un torrent o d'un estany. Una vegada que en ferí un, al veure's perseguit pels goços, es llençà dintre l'estany que hi ha darrera el Pas del Bou al peu del Pic de Bastiments, vers el cantó de França; a l'ésser a l'aigua, els goços també s'hi tiraren, però tal vegada per la fredor que sentiren, es varen espantar i varen retrocedir. En aquest cas calia pensar que si l'isart

travessava l'estany els goços no podrien atrapar-lo, i si amb un tir el mataven i quedava a dins ningú l'aniria a cercar, llavors provà de tirar-li a l'indret de les cames i ho encertà, perquè al sortir de l'aigua, com que coixejava i no podia córrer, els goços l'atraparen ben aviat. Una altra vegada perderen de vista un isart que estava ferit i, tirant avall cap a Setcases, uns carboners els digueren que l'havien vist; llavors engegà els goços, els quals, seguint el rastre en direcció sempre d'aigües avall, l'aconseguien a l'arribar vora el poble, on lograren agafar-lo.

El foc ja ens escalfava massa, i, acostant-se l'hora de sopar, decidírem anar-nos-en a taula. Al xalet d'Ull de Ter s'hi menja molt bé, el restaurant està a càrrec del fondista de Campdevàrol, en Joan Orriols, qui fa anys que se'n cuida, restant-ne tot-hom ben content. Fa un parell d'anys que hi vàrem venir amb nou persones de la família, sis moços i deu matxos, entre els nou de casa hi havia quatre senyores, una veritable caravana; al marxar, ens deixàrem oblidades a l'habitació les joies d'una de les

senyores, i el fondista ens les féu a mans ben prompte, a Ripoll : lo que prova la seva honradesa. S'hi dorm bé en el xalet, per lo qual és un bon refugi, i sobretot per lo ben situat i en lloc tant coninent per a les excursions. El Centre Excursionista de Catalunya que el féu construir, per cert amb molta pena en lo que es refereix a la part econòmica, té ben merescut amb aital motiu el més gran agraïment de part dels aimants de recórrer les altes muntanyes.

Per a sopar ens donaren sopa, verdura, estofat (molt ben fet, de carn molt tendre), pollastre amb xamfaina, costelles a la brasa amb xicoires ben amanides, pa i bon vi; per darreríes, formatge, galetes, etc. N'hi hagué prou per a refer les nostres gastades forces i recobrar-ne de noves per a la forta marxa que pensàvem emprendre l'endemà cap a Noucreus i Nuria, caçant. Mentres durà el sopar no es parlà d'altre cosa que de caceres d'isarts i un xic de la llebra, nosaltres també hi intervinguérem explicant els nostres coneixements en la caça del conill, perquè sapiguessin que no erem llecs ni uns senzills aficionats

a anar per la muntanya a caçar isarts per pura fantasía i sense saber lo que és el maneig d'una arma, corre, veure i tenir la malícia que requereix la caça de qualsevulga animal.

Ens interessà fortament i ens agradà molt, el fet que ens explicà en Miquel, d'un isart domesticat. Un dia matà un isart mare, i el petit fill, al veure's sense la seva guia, perseguit pels goços, s'espantà, fugint cap on li semblà podia salvar-se, però, veient-se acorralat, s'enfilà a un cingle, on els goços no pogueren pas pujar-hi. En Miquel s'hi acostà, i el pobre animalet, no sabent que fer, no es va moure; però si restava parat podien matar-lo com a sa mare, mes si saltava, entre goços i homes, li era impossible poder-se escapar, puix tenia pocs mesos i era petit, flaquec i sense experiència. Per fi, tant s'hi acostaren, que es decidí saltar, però, pobret, fou agafat. El lligaren amb una cordeta i se l'emmenaren cap a Setcases, quan, al trobar-se a mig camí, a l'indret de la Font del Sauc, decidiren deslligar-lo perquè s'escapés, ja que, veient-lo tant petit, fins els feia llàstima; però, cosa rara, es

pot dir raríssima, no va voler fugir, i continuà seguint amb ells com si fos un gocet durant tot el camí fins el poble, caminant al seu costat o anant-los-hi al darrera. Aquest cas que sembla inversemblant, no pot ésser explicat d'altre manera que fent el supòsit de que al trobar-se amb la seva mare morta, i per tant, sol, l'anar amb aquells homes era l'únic camí que li quedava per salvar la seva vida que havia tingut tant compromesa i exposada a perdre. Es comprèn que la seva inexperiència, per trobar-se al començament de sa vida, el feia obrar així, puix si hagués tingut tant sols mig any no hauria fet pas semblant cosa. A l'arribada a Setcases l'entraren al corral, on mamà d'una cabra, tennint-lo lliure, de modo que entrava i sortia de la casa i fins corria pel carrer; quan un dia que, com de costum, anava tot mansament voltant pel poble, al sentir el soroll que feia un carro que passava s'espantà extraordinàriament, fugint com un desesperat : lo que dóna a comprendre que el seu instint natural és apropiat per a sentir trons i terrabastalls promoguts pels elements

de la Naturalesa, que tant sovint se senten per aquells indrets, i no pel soroll produït pels artefactes construïts per la mà de l'home i a dins de poblat. Aquella vida quieta, tant fòra i allunyada de les seves costums i necessitats, no li proporcionaria pas el seu ben estar, puix al cap dels quinze dies, morí en aquell mateix corral on havia passat tant curta temporada, del qual sols en surtia per a seguir pel poble al qui fou causa de son captiveri, puix no volgué seguir mai a cap altre persona.

Acabàrem de sopar; de dins el xalet se sentien uns sorolls estranys i continuats causats pel vent de tempesta que bufava altre volta, cada regolfada produïa un retruc esfereïdor; encara que cançats, provàrem de treure el cap afòra; tantost ho haguérem fet, tot seguit, atrets pel meravellós espectacle que ens mostrava la Naturalesa, en la forma de sa més gran intensitat, no ens poguérem contenir i sortírem a contemplar vers tots indrets aquella extraordinària bellesa, tant si miràvem envers la terra com si aixecàvem el cap envers el cel. La lluna ens apareixia, per entre

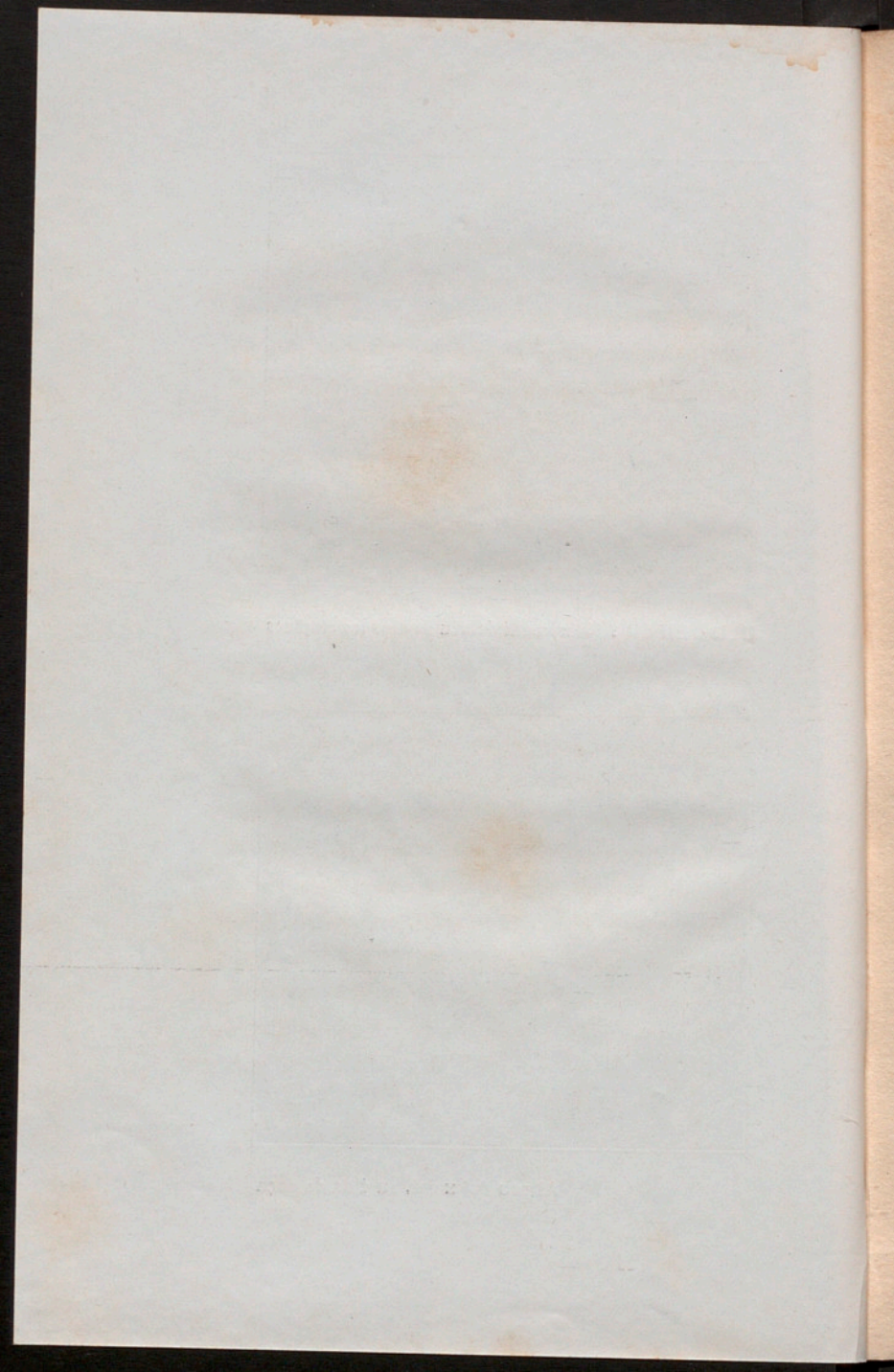
mig d'una clariana dels núvols, plantada sota mateix de nostres peus, i aquells passant, o més ben dit voleiant, pel davant del seu disc d'argent ens la mostraven, si hi cab, més atraient, més bella encara : tant aviat la vèiem clara, resplendent, com mig tapada per uns núvols esclarissats que ens feien l'efecte d'un vel. ¡Quina sorpresa, contemplar la lluna de des de la vora tres mil metres d'altitud! Tantes vegades que l'havem vista, però mai com aquesta vegada! Sembla que un hom la domina perquè se la guaita per dessota d'ell, quan sempre l'ha vista per damunt; realment és d'un efecte fantàstic contemplar-la des d'aquells cims en el moment de sortir. Estàvem en ple període de vents i nuvolades, lo que ens proporcionà un altre nou aspecte i una sorpresa agradable, una boira espessa era transportada promptament, i convertida en núvol de des del Pic de Bastiment al Gra de Fajol, i d'aquí a Coma Armada, passant per damunt del Pla d'Hospitalets; corrent vents i núvols amb velocitats esgarrifoses, produint un terratrèmol que semblava que havia d'arrencar el xalet.

ULL DE TER : Naixement del riu de dins les clapiques

Al peu del xalet, surtida de caça

Més avall, i per sobre el Gra de Fajol, corria altre nuvolada en direcció contrària; de baix, del fons del Pla d'Hospitalets, com si passés pel Canal del Príncep no corria ni a dreta ni a esquerra, sinó que els núvols pujaven de terra cap enlaire, verticalment, a causa de la corrent nascuda al Pla de Camprodón, que, conduïda per les gorges del Ter cap a Setcases, al topar al peu de aquelles grandioses muntanyes se redreçava i enfilava amunt com el fum en una xameneia. Aquelles tres corrents que feien creuar i canviar de lloc tant grosses nuvolades, presentaven a cada minut un aspecte nou, que, vist a través de la claror de la lluna, la qual permetia veure totes les variacions, constituïa per a nosaltres un espectacle superior a tots els vistos en la nostra vida.

En el Pireneu tot és gran i sublim. Trobar-se dins son cor, un hom es veu obligat a admirar constantment l'obra del Creador; les muntanyes, les gorges, els estanys, les neus i les aigües són coses més o menys fixes i constants, però una tempestat en aquells cims és una cosa molt més

gran, perquè hi dóna vida propia, es mou, corre i fa gran soroll. Però quin moure's, quin corre, i quin soroll! Senzillament és espaterrant pel qui no ho ha vist ni sentit mai. La velocitat amb que corre el vent, és maravellosa; els núvols són indescriptibles, amb l'encreuament causat per les corrents distintes, amb llurs varietats de tons de blanc al negre, vistos amb la claror de la lluna reflectida en ells, fa que pugui veure's separatament cada grupo, produint tot això un encís inexplicable. En la *terra baixa* — que diria en Manelic — no s'hi veu mai un espectacle tant fantàstic; puix una surtida o posta de sol, per formosa que sigui, tant en el pla com en el mateix Pireneu, no causa la sensació emocionant que ens produí una nit com aquella. No ens en cansàvem de contemplar tant bell espectacle, fins a l'extrem de decidir-nos a treure una fotografia del pic de Gra de Fajol en un moment en que els núvols permeteren veure'l enllumenat per la lluna, que es veia lluir el seu darrera.

Ens en anàrem a dormir, que prou ho havíem de menester; però el vent que no parà de bufà

Una parada. Al fons, el Gra de Fajol

Puig dels Lladres

Faint, illegible text or markings, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is centered horizontally. It is very light and difficult to read.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a signature or a small note.

amb furia, causant un soroll continuat tota la nit, ens privà de dormir a ple.

Dimecres, dia 5, de bon matí deixem el llit amb la frisança de provar de fer córrer la llebra, ja que estàvem prou contents i satisfets d'haver vist i tirat a tants isarts, sobretot comptant-nos de nostres. Eren dos quarts de cinc quan ens posàrem a recórrer el Pic dels Lladres, engegant els goços al Pla de Murens, els quals no trobaven res, perquè la pluja de la nit havia esborrat el rastre, tombant llavors cap el cantó de Gra de Fajol, i, a l'ésser an aquell indret, fan córrer novament els isarts. Bé n'hi arriben haver! No volguérem empaitar-los perquè convenia plegar aviat per a marxar cap a Noucreus, anant-nos-en cap esmorsar, després de cridar els goços durant molta estona, els quals, engrescats amb el rastre que havien trobat, malgrat el seu cansament, no deixaven de perseguir-los amb valentia. Al donar-se compte que plegàvem i que els nostres crits eren per a fer-los venir envers nosaltres, llavors fou quan se sentíren de lo cansats que es

trobaven i anaren pujant poc a poc, amb la cua entre cames, lo que demostrava la mandra de caminar que teníen. ¡Quantes vegades també els homes, en moments d'excitació, fem esforços superiors al nostre ésser, que duren mentre aquella existeix, i després, al trobar-nos amb l'esperit reposat i en estat normal, ens adonem de la nostra fatiga, semblant-nos llavors que no hauríem pogut resistir un moment més aital esforç, quant si l'excitació hagués perdurat l'hauríem continuada, la nostre resistència i les forces tampoc ens hauríen mancat!

A dos quarts de vuit ens trobàvem en el xalet esmorsant, i, durant l'àpat, el guia Miquel ens contà una altre historieta. Diu que havia sentit a dir que els isarts es podíen caçar fàcilment si l'home s'hi acostava anant tot nu. Un dia engrescà a un pastor que fes la prova, el qual s'hi presentà, i al veure una ramada, proveït d'una escopeta, s'hi anà acostant; els isarts se'l miraven, però no fugíen pas com ho hauríen fet si hagués anat vestit; això entusiasma an el pastor i an en Miquel que ho estava contemplant, puix feia

posar confiança en el nou procediment; però, a mida que aquell Adam s'hi acostava, els isarts varen anar desfilant fins que no se'n vegé ni un, no esperant pas a que pogués arribar a tenir-los a tret. Aquest experiment, acompanyat d'altres observats i recollits, fa pensar que els isarts fugen de l'home, tant per l'estranyesa que li causa o la por que li fa, com per la fortor que es desprèn del seu vestit per estar impregnat de la suor i altres coses amb que està en contacte sovint, despedint un tuf que els animalets noten totseguit amb el seu nas de sentir molt fi, i s'escamen.

Mentres estem esmorsant el vent no amaina, i ens prevenen que el passar pel pla de sobre el Coll de la Marrana havem de tenir molt compte que no ens tombi del matxo, puix fent aquests vents tant forts cal prevenir-se al sortir per les carenes, ja que algunes desgracies se'n contenen, causades tant pel vent com pels temporals de pluja i de pedra. De vegades cauen unes pedres grosses com ous, capaces de deixar estabornit a un home; en aquests casos no queda altre recurs que el de mirar d'arreplegar una pedra

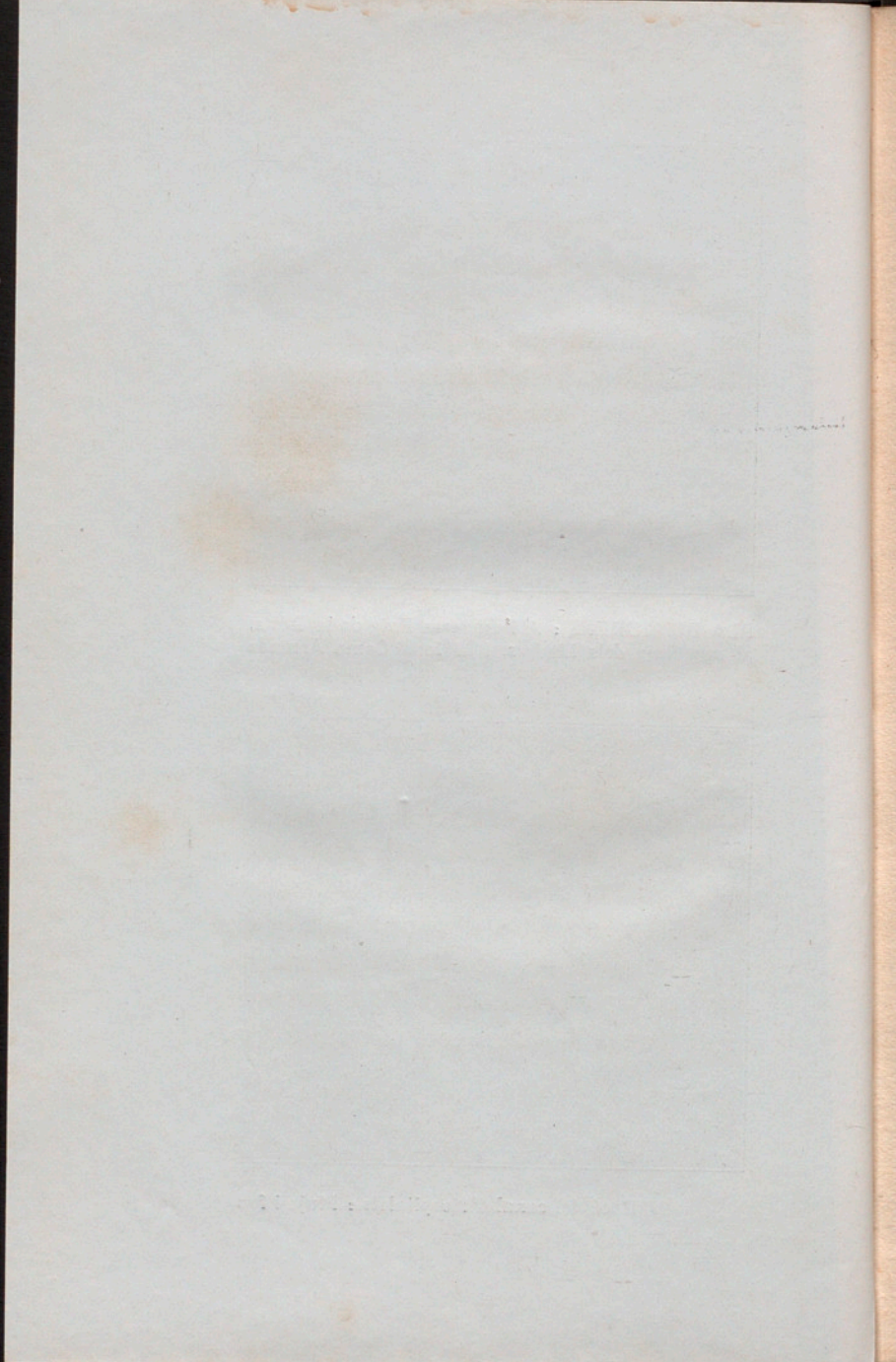
o llosa per a posar-se-la damunt del cap per a resguardar-lo en lo possible, si bé a voltes succeeix que mentres se salva el cap, les mans que l'aguanten, com que queden al descobert, són masegades per la pedregada que cau sobre d'elles. En una ocasió, en el xalet, hi va ésser acollit un fort excursionista francès que, havent-se trobat sorprès per una furiosa tempestat, quedà atontat i mig fet malver; la pedra, la pluja, el ressò de la tronada, tot plegat, el féu caure a terra, on restà com si fos mort fins que l'anaren a cercar, puix, sortosament, un pastor havia observat lo succeït i anà a donar-ne compte al xalet, d'on va sortir un home que se'l carregà a coll, conduint-lo a aixopluc, sofrint tant, que fins quasi suava sang. Sortosament pogué ésser assistit per un metge que per casualitat es trobava en el refugi. Per cert que pagà ben malament tants bons serveis, puix el tornar en sí, tal vegada per no donar-se compte del perill de mort pel qual havia passat, començà a demanar menjar i beure en abundancia, sens recordar-se ni tant sols de convidar ni donar les gracies als qui es pot ben dir li havien

PLA DE MURENS : A l'esquerra Puig de la Dòna,
al mig Puig dels Lladres, i al fons Coma Armada

Recó del canal d'Hospitalets : Pluja i foc

salvat la vida. Sols és perdonable la seva falta de cortesia, al suposar que fou comesa a causa de l'esverament i no a falta d'educació, lo que no privà per això de que els que el rodejaven se'l miressin amb mals ulls i fins amb certa quimera.

En acabat d'esmorsar vàrem fer una fotografia de tots els expedicionaris i els dos isarts morts, que s'aguantaven fermes, ben escamarlats, com si pastoressin a nostres peus, i encar que el vent no ens deixava estar drets a tots plegats, ells dos, amb ses cames encarcerades com bastons, restaren ben apuntelats i fixes com una roca. Es tractà de preparar la marxa, i, començant a guarnir els matxos, posem la caça dins d'una caixa de fusta que al pujar havia servit per a portar les escopetes i municions, en companyia d'una altre que serví per a la roba i altres endròmines; aquestes dues caixes que, plenes, constituïen quasi bé el pes de la carga d'un matxo, anaren molt bé per tota l'excursió, puix quatre persones proveïdes de robes de sota per una mudada i de sobre per si el fret la feia menester, armes, bastons, i qualque cosa per menjar i per

fumar, feia tot plegat un bulto que, conduït en farcells no hauria pas anat gaire-bé, perquè amb el fregadiç, en els llocs estrets i per entre els arbres, s'hauria estropellat un xic. Els dos isarts els enquibírem a dins d'una caixa, i, per preservar-los dels cops i de la calor, l'acabàrem d'omplir d'herba, quedant les bestioles totes guarnides de flors vermelles i rosades, lo que produïa una agradable, encara que estranya impressió, al destapar la caixa, que era de fusta blanca; perquè n'hi vàrem posar moltes de flors... però moltes!

El planell d'Ull de Ter està farcit de flors formoses que vulgarment en diuen narets, i quin nom científic és *rhododendrons ferrugineum*, és una planta que puja uns dos pams de terra, atapaïda, coberta tota ella de flor molt vermella, semblant al baladre, estant les unes plantes tant acostades amb les altres, que formen un conjunt tant compacte que sembla tot plegat una alfombra d'aquelles més virolades, cap parterre dels més ben cuidats és més bonic que aquell pla quan està en plena florida, que és a les primeries d'agost.

Grupo de caçadors : Els isarts morts fent-los aguantar per les seves propies cames. Al fons el Puig de Bastiments i Pas del Bou

Clapices del Pla de Murens. Al fons de les roques del primer terme una ramada de cinc isarts escopetejats

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Paguem les despeses i ens planyem de que el fondista, amb motiu de la guerra, es vegi privat enguany de la concorrencia habitual d'excursionistes francesos. Aquest plany, que pot semblar sincer, té alguna cosa d'egoïsta, puix a l'excursionista pireneic li convé que el xalet sigui concorregut per a donar medis de vida a l'establiment de la fonda, ja que un any, que per circumstancies especials, no recordo si fou per falta de calor, que no hi anà gaire gent, el fondista perdé diners, intentant deixar-ho, però el Centre Excursionista de Catalunya fent un esforç l'indemnitzà les perdues amb alguna quantitat i pogué anà tirant; puix seria una veritable llàstima que el fondista actual ho deixés, perquè difícilment es trobaria qui ho fes tant bé; fins ha de agrair-se-li que vulgui encarregar-se'n; perquè tres mesos sitiat en aquell lloc, tant formós, tant sublim (per tres dies!), però tant ingrati pel qui té d'habitar-lo per obligació, havent de sentir, veure i tocar diferents cops durant la temporada aquelles tempestes tant grans, si bé tant esgarrifosament meravelloses, i al cap-d'avall

d'això no hi ha la recompensa d'un bon resultat econòmic, veritablement creiem que ha d'ésser un bon xic pesat. Per això recomanem als excursionistes que s'allotgin al xalet procurin ésser generosos al pagar, ja que ell és també molt discret al comptar. El cost de cada àpat és el de 3'50 pessetes per persona, del llit 2'50 pessetes, però els socis del Centre Excursionista de Catalunya, que com hem dit, n'és el propietari, sols han d'abonar per aquest darrer concepte 1'50 pessetes, havent de manifestar que en els altres refugis pirenenics no s'hi menja tant bé ni hi ha tant confort.

Hem tingut temperatures de 5 a 20 graus a l'ombra. De tots els indrets propers a Ull de Ter n'hem tretes fotografies per a veroscop, per un cop a casa poder contemplar els llocs de la cacera i on hem mort els dos isarts quasi com si fos al natural.

A un quart de dèu marxem; nosaltres quatre, amb els respectius matxos; els guies, amb el seu, el de l'impedimenta i dos moços: total, vuit persones i sis matxos.

Adeu Ull de Ter, fins a una altra, si Déu voll

NOUCREUS

PLA i amunt i enllà!, a través de uns prats coberts d'una molsa flonja tota esponjosa, tots plens de floretes de tots colors, que formen un conjunt indescriptible. El qui sent passió per les flors s'hi entusiasma, en recull i fins prova d'arrencar-ne, enduent-se'n mata i terra per a trasplantar-les a casa seva. Tot aquell indret és un tou de flors petites, però formoses i de colors variats; allí : blau fort, rosa, vermell, violat, blanques, en fi, una veritable orgia del color, una fantasia de la Naturalesa. Hi és abundantíssima la flor nomenada *no m'oblidis*. Ens trobem al davant del Coll de la Marrana, i tardem bona estona a arribar-hi, encara que sempre ens sembli que el

tenim a cinc minuts. El dia és clar a estones, si bé continúa la ventada bufant fort al sortir en el planell del coll esmentat; per això no baixem pas de cavall, sinó que de dalt el matxo desafiem el vent, que és gelat, i que passant per les gorges del Freser, que neix allí per dirigir-se en avall cap a Queralps, ens puja acanalat. Contemplem el Gra de Fajol i el Pic de Bastiments per darrera, podent-nos fer capaços de la seva grandiositat; i anem baixant fins al neixement del Freser, per a començar la pujada en direcció a Tirapits. Contemplem, de des del pla de sobre el Coll de la Marrana, l'altura que ens toca pujar, mes no es comprèn per quin lloc pot efectuar-se l'ascensió, puix sols es veuen crestes que semblen inaccessibles, les que, no obstant, a poc a poc, anem guanyant l'altura fins a arribar a la sobtada pujada de Tirapits.

Feia hora i mitja que anàvem a cavall i ja començàvem, sobretot la jovenalla, a cansar-nos, a causa del desig de reprendre la cacera; alguns baixen del matxo. El trobar-nos al pla d'Aigols Podrits en Josep i el guia capellà les enfilen a

l'esquerra, per entremig de clapices, en busca de les perdius blanques; aquestes perdius es troben principalment per les carenes més altes i en els llocs on la roca és del seu color, de la qual el Pireneu n'està farcit, puix són molts els indrets en que es troba el quarç nomenat pedra foguera entremig de grans masses de piçarra, que és la roca que més abunda en aquelles muntanyes, encara que també s'hi troba el gneis que és semblant al granit o ull de serp; les clapes blanques, blanquíssimes, de roca esmicolada a causa de les neus i les gelades, convertida en pedretes que s'escorren muntanya avall, formant una gran estesa de grava, i que té per nom clapices, són els llocs preferits per les perdius blanques i en ells és on s'han de cercar per a caçar-les.

Encara no feia un quart que ens havíem separat quan sentim un tret, i veiem que en Josep collía alguna cosa. «— Serà una perdiu», diguérem tots. Però no era així, puix lo que havia mort era una llebreta que els goços li varen parar a jaç. Ens trobem ja al començament de la forta pujada de Tirapits, i allà és costum, quan

se fa cap en avall, baixar dels matxos per lo dreta que és, lo que vol dir que el fer-la cap en amunt no és gaire descansat. Per a recórrer les altes muntanyes pirenenques es troben, generalment, encara que a cop d'ull no ho sembli, si no bons camins almenys passos afressats, els quals, però, en alguns indrets, forçosament han de trobar-s'hi troços no gaire fàcils de fer i fins un xic perillosos. Devegades, una cresta molt elevada no pot guanyar-se directament per l'abrupte del terror, i no queda altre remei, molts cops, que recórrer una hora de pla per fer després sobtadament una pujada molt dreta que ha de guanyar-se fent zigues-zagues interminables; esforç que és compensat, puix moltes voltes adalt dels cims s'hi troben planuries bastant extenses, des de les quals l'excursionista frueix d'una vista esplèndida, ja que ni per un costat ni per l'altre res li tapa ni destorba la contemplació del grandióis paísatge que descobreix. Baixem de cavall i, amb les escopetes a coll, emprenem la pujada; a l'ésser aprop d'arribar adalt s'aixecà un vol d'ocellets, que el moço ens va dir eren perdius blanques

jovenetes; desseguit, de molt aprop nostre, veiem fugir un ocell gros, que prompte endevinem és una d'aquelles perdius : li apunto, dispero i cau morta. El desig de veure i poder tirar a les perdius blanques, que mai havia vist, va fer que em precipités, i, no deixant-la allunyar lo degut, el tir la destrossà bastant, fent impossible realitzar el meu ideal que era el de fer-la embalsamar. I bé, ja tenim l'esperada perdiu blanca, certament, de perdiu ja ho és, però de blanca no; és grisenca i d'un tamany com les altres; és a l'hivern que són blanques perquè canvien la pluma. Els guies se m'ofereixen a caçar-ne en aquell temps i enviar-me-la per a poder-la fer embalsamar i tenir-la blanca.

Altrament ja hem fet la gran pujada i ens trobem en el Puig de la Vaca, a uns 2,800 metres d'altitud, seguim un bon camí planer fins a arribar sobre els estanys de Careñà, on ens reunim tots plegats. El vent no afluixa i és de doldre, perquè aquella carena tant rica per a poder estendre la vista a tots costats, puix és un cim que domina tots els que el volten, per la causa dita

ens veiem privats quasi de contemplar res. Aquest troç de camí és de lo més estrany : una carena neta, pelada, tota ella de roca, sense una planta ni mica d'herba, amb precipici per cada costat; un no sab veure, ni comprendre com pot haver-hi camí. Si no fossin les gelades que trocegen la roca, esmicolant-la, fent tornar les grans en mitjanes, aquestes en petites, i per fi en granets menuts com sorra, no hi hauria modo de fer-se pas per aquells indrets, i no obstant, hi ha camí ben marcat i ben horitzontal en un llarg troç, lo que permet caminar-hi tant bé com pot esperar-se a muntanya.

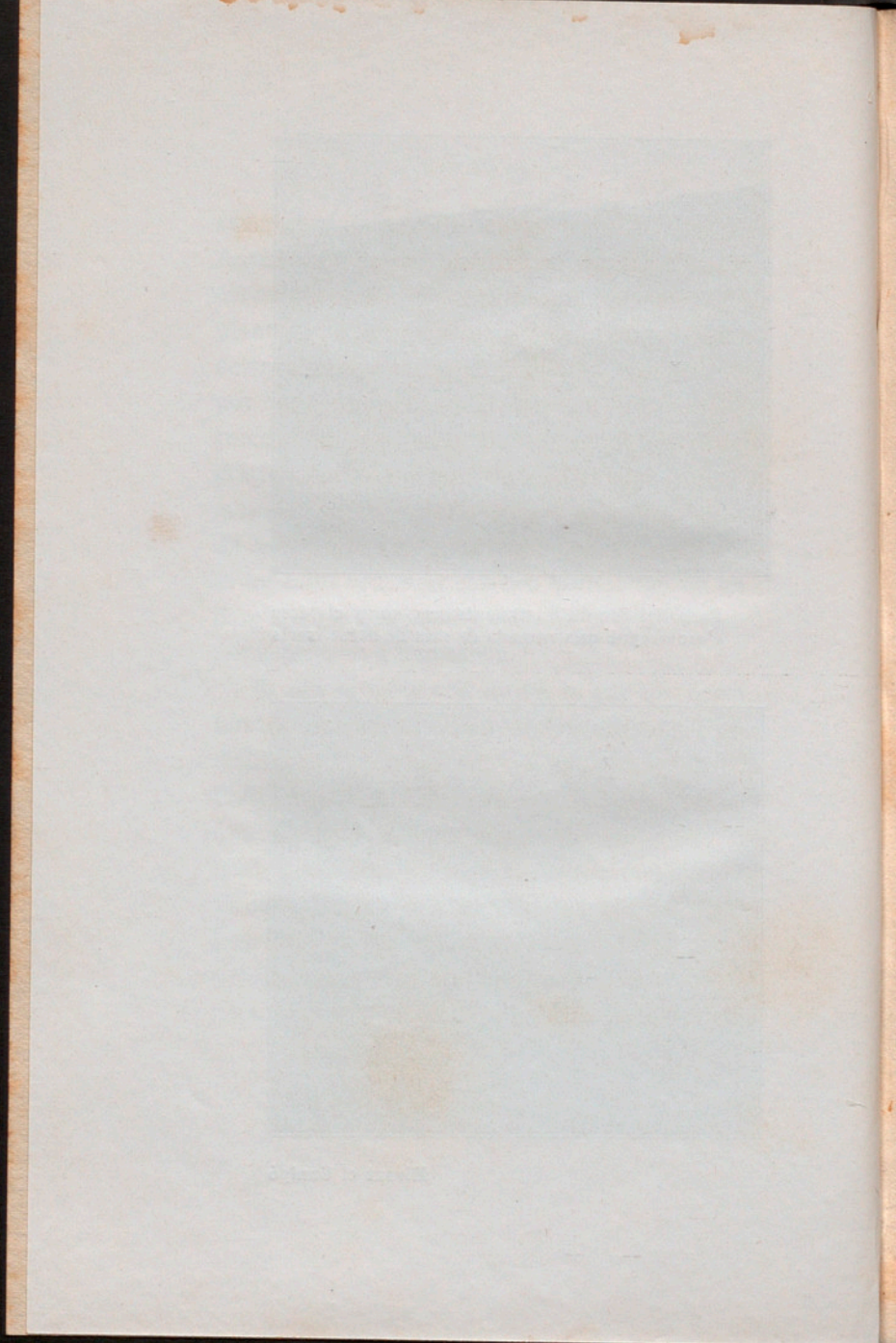
El dia se sosté mig núvol, lo que ens priva també de poder disfrutar de les vistes que des d'allí s'oviren; no obstant, a estones, veiem el Carlit, Puigmal, amb les seves clapes de neu, que per trobar-nos a primers d'agost n'hi ha molta enguany. Som al cim de la carena, sobre els estanys de Carença, els quals es veuen en un fons tot voltat de altes crestes, en nombre de set o vuit, alguns d'ells bastant grans, d'una aigua neta, transparent, d'un color blavenc, que dona

Base del Pic de Bastiments, per quals clapices
s'escorregué una ramada de més de dotze isarts

Mirant el Canigó

goig de contemplar-la; en ells s'hi crien peixos nomenats truites, magríssims, degut a la falta de substancies alimentícies. Veure aquell fons de des d'aquesta carena, realment és esgarrifós. La muntanya està tallada quasi verticalment, en termes que fins sembla que una pedra tirada amb la mà de des de dalt, malgrat la diferencia d'altitut, puix està a uns 400 metres més avall, podria arribar al primer estany; a l'acostar-hi en aquest precipici, un hom se sent atret per aquella vall, com si volgués xuclar-lo i el vèrtic el convidés a llençar-se daltabaix. Que formós és, tot allò!

Però lo que impressiona i fa estranyesa (encara que fent-se'n càrrec un ho troba natural), és que lloc tant superb, que un no es cansaria mai de contemplar per lo grandió, i trobar-lo superior a tota altra encontrada que hagi visitat, se el contempla tot sol, tant sol, que no es veu ningú per aquells voltants, que vingui a extasiar-se davant de tanta meravella. La quietut és absoluta, lo que fa encara més grandiosos i admirables aquells ferèstecs llocs.

Qui recorri aquestes muntanyes per primera vegada sens haver-ne vist de semblants, se'ns figura que en certs moments s'ha de sentir congelat. Cert que la Naturalesa té coses encara més grans, però que poques són les persones, a porció de les que hi ha en el món, que hagin vist o contemplat coses tant meravelloses. Des de l'escarpada carena de sobre Coma de Vaca, en l'indret tallat més verticalment, d'on s'oviren els estanys i la Fossa del Gegant, sols podia acostar-se al precipici arràn de cingle a fruir d'aquella meravella l'element jove de la colla, que no tement a res va als llocs de més perill, sobretot bufant un vent tant fort que quasi era temeritat l'acostar-s'hi. Tinc de confessar que, malgrat la meva antiga costum de recórrer muntanyes i llocs escarpats, aquell dia no em vaig atrevir a mirar aquell fons de des del lloc esmentat; vaig provar-ho agegut, i també vareig desistí per temor a que la ventada no em tombés daltabaix com si fos una fulla. ¡I pensar que dos anys enrera m'ho mirava des del mateix lloc, arràn del precipici, muntat a dalt del matxo, junt amb

Gra de Fajol al pla de sobre el Coll de la Marrana

Sobre els estanys de Carençà, cercant lloc per a dinar. Al fons el Puig de l'Infern

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILLINOIS

una colla a la qual hi anaven quatre senyores!

Aquella vegada vàrem fer l'excursió al revés i sense caçar, o sigui de Nuria a Ull de Ter. Recordo que al sortir de Nuria ens varen dir que les senyores no passarien més enllà de Noucreus, per raó d'ésser el camí tant dolent i esgarriós, però no fou aixís : puix la marxa aquella va anar molt bé i cap senyora s'espantà enlloc, descavalcant dels matxos sols a les baixades de Tirapits i Coll de la Marrana. Però, ara, passar pel mateix lloc en dia de tant vent i nuvolós, sí que em penso que ni a peu ni a cavall ho farien, a menys de passar-hi amb molta por, puix el vent els faria voleiar la roba de manera que les faldilles ballarien més que una bandera dalt d'un pal. Vaig reflexionar bon xic sobre aquest particular, i vaig resoldre que de trobar-nos en un cas semblant lo millor hauria sigut no tirar endavant per no exposar-se a un accident o algún esglai per part d'elles.

S'acostava l'hora de dinar; feia fret, puix havíem tingut durant la marxa temperatures de 6 graus, i, per tant, la gana no era lluny. Anem se-

guint endavant, amb les escopetes de perdigons a la mà, perquè ens trobàvem precisament en els llocs millors per a trobar les perdus blanques; com, efectivament, prompte s'aixecà un vol de una dotzena fent un volar doble, perquè a més del seu per a fugir, el vent les ajudava a córrer més depressa, obligant-les a fer unes zigues-zagues que feien el tir més difícil, no conseguint ningú poder-ne fer caure cap, a pesar d'engegar bastants trets.

Avall, en el collet, per on es pot baixar envers als estanys, se sentien les gralles que voltaven per entre unes grosses roques baumades, fent no sols enveja an el caçador si que fins a l'escopeta i tot; anc que sols per l'il·lusió de tirar pot provar-se de caçar-les, perquè com a menjar, la seva carn no és recomanable; són una mena d'ocells grossos semblants al corb, i que fan una gran cridoria mentres puguen i baixen volant per l'espai.

Són dos quarts d'una i determinem preparar-nos per a dinar; mentrestant es descarreguen les caixes dels matxos anem a donar una mirada

pels recons on poden haver-hi isarts, però no en veiem cap. Ens havíen preparat a Ull de Ter el dinar fret; cerquem un recer per a asseure'ns, però no en trobàvem cap de bo, puix el vent bufava per tot arreu; teníem la neu a tocar, una clapa de cinquanta metres en quadro que vàrem trepitjar, era a dos minuts del lloc on dinàrem. Amb els tapaboques a terra d'una meitat, i l'altre amunt de l'esquena per abrigar les espatlles, recollits tots vuit en cercle ben estret per a preservar-nos del vent i del fret, vàrem dinar amb una gana regular. En aquestes excursions sempre se n'hi té de gana; però, sobretot, quins ne gasten de debò, són els moços, aquests en tenen sempre, menjar hi hagi; al xallet, entre un i altre àpat, com a un passatemps, es feren fregir lo que tragueren de la panxa dels isarts, que era bo per a menjar. Mentres masteguen un tall, amb la vista ja trien l'altre que podran agafar. Convé donar-los tota la llibertat i franquesa, puix així l'excursió resulta més agradable per a tot-hom.

L'hora del dinar despertà alegria; i tant bon

punt ens asseguérem per a formar la taula a terra, un dels moços que menava el matxo s'anima i, sobtadament, féu un saltiró amb repunteix de peus i amb les mans enlaire, fent petar els dits com castanyoles, ballant i cantant amb tonada muntanyenca:

«Tres dies fa
que la noia no mama,
quatre en farà
si no mama demà.»

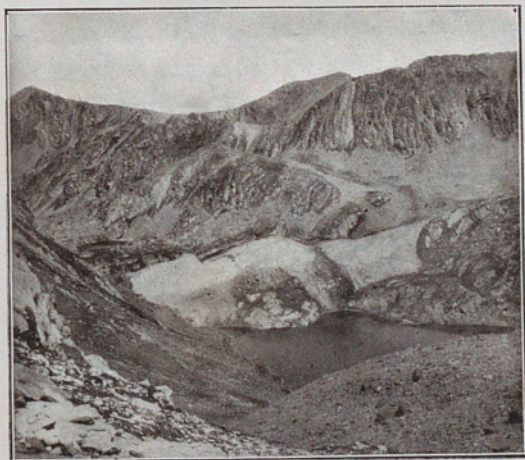
Ens sorprengué molt agradablement aquell acudit, que ens demostrà portàvem un moço ben trempat i graciós.

Convinguérem que fins a Nuria ja no aniríem més a cavall, puix tot venia pla i de baixada, a més que s'acostaven bons recones per a trobar-hi isarts. ¡Adeusiau estanys de Careñà, Pic de l'Infern i Pic de Vaca, que tant a ple us havem contemplat mentres dinàvem!

La marxa anava a prendre el caràcter de cacera, i tant bon punt tinguérem les escopetes a coll, començàrem a mirar tots els recones d'aquells

Coma de Vaca. A l'últim terme turó de les Noucreus. Per la carena passa el camí

Estany de Carença. Puig de l'Infern al fons

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1911

voltants, acostant-nos amb cuidado arràn del cingle, i traient sols el cap per a observar, a cop d'ull primer i amb binocles després, totes les fondalades. No tardà el guia Miquel a veure un isart que jeia, tot sol, abaix el fons de darrera les Noucreus, vers el cantó de la França; ens l'ensenyà i disposa les parades en forma que es vegés obligat a passar per entremig de nosaltres; un moço voltà mitja hora per a sortir-li per sota i, espantant-lo, fer que pugés. Jo tenia la parada arràn mateix de les Noucreus, en Joan i en Girardot a la meva dreta, els dos guies i en Josep a l'esquerra. El rifle Colt que portava en Joan s'havia espatllat d'una molla de l'extractor, i això feia que sols pogués carregar els tirs d'un a un en lloc de carregar-ne catorze d'un plegat com permet l'arma. Al sortir el moço a vista de l'isart, li engegà un dispar, emprenent-les l'animal cap amunt; era roig, gros, pujava majestuosament però depressa, no com els conills quan corren ni les perdius quan volen, sinó amb una velocitat més forteta, emperò com la bestia és bastant grossa i el terror que travessava és ben desembraçat, pot contemplar-se'l clara-

ment llarga estona i anar-li apuntant l'arma; mes com les distancies enganyen, que a un li sembla és a doscents metres i està a cincents, sempre es té l'il·lusió de tenir-lo a tret; no obstant, si es coneix que porta la direcció del lloc en que un es troba s'ha de deixar acostar tot lo possible. Li vareig engegar el primer tir quan encara era bastant avall, per temor de que no girés cap a un altre cantó i no pogués tirar-li ja més, però no fou així, perquè s'enfilà vers la carena de les Noucreus travessant el camí, llavors en Joan li disparà tres vegades, i jo, al veure'l tant d'aprop en el bell mig del camí, vaig tirar-li un tret a la distancia d'uns cinquanta metres, anant la bala assota mateix de la seva panxa, sens conseguir tocar-lo. Quin goig veure'l de tant a la vora i poder-li tirar! Això mateix m'esverà, de manera que, distret i amb la precipitació, vareig fer el cric-crac de carregar i treure la càpsula usada del rifle amb massa lentitut, resultant que el nou tir quedà encallat. Havent de contemplar l'isart, que amb tants dispars restava espantat i qui sab si fins ferit, anant poc a

Estanys de Carençà,
mirats des de la carena de Coma de Vaca

Dinar entre Noucreus, assota la carena de Coma de Vaca i assobre els estanys de Carençà (1912)

1875
1875

1875
1875

poc, dubtant de quina direcció li convenia prendre, arribant fins a la carena per llençar-se cap avall al fons de la Coma de Vaca; i jo sense poder-li tirar més! ¡I pensar que els dos o tres dispers que tenia temps d'engegar-li durant el temps que el vareig tenir a tret haurien pogut fer-lo caure!

El tir amb bala, dirigit a un animal corrent, és un xic difícil, perquè errant-lo sols d'un centímetre, lo que pot molt ben succeir, es perd igualment que si anés a un metre lluny. Segur que amb balins l'hauria tocat de diferents indrets; però tant les bales com els balins si no van a una entranya principal que causi la mort instantàniament, l'animal marxarà com si no se l'hagués ferit.

Per totes aquestes raons, els pràctics en aquesta mena de caceres prefereixen fer mil maniobres i sacrificis per a poder sorprendre'ls d'amagat i tirar-los-hi estant aturats; podent així, apuntant amb tota calma i fins apoiant l'arma a terra o a una roca, assegurar el tret. Aquella tarda vareig tenir molta xeripa i molta desgracia,

puix, al reunir-nos, em digueren els que estaven de parada a la banda esquerra, que mentres m'estava observant l'isart de baix, en varen sortir dos per la cresta de Coma de Vaca i Noucreus, a darrera meu, a una distancia de vint-i-cinc metres, que s'entretingueren llarga estona, com si es trobessin lluny d'enemics, no podent-me fer cap senyal per a avisar-me perquè qualsevol crit o moviment els hauria escamat, i com es trobaven arràn del cingle, perquè tot Noucreus ho és un cingle, s'haurien tirat cap avall abans que jo pogués apuntar-los. De manera que vaig estar voltat d'isarts sens poder-ne matar cap. Tinc de confessar, però, que al sortir de Ripoll ja havíem convingut entre nosaltres que únicament per sort en podríem matar un, i que la nostra confiança en portar-ne estava en que quan menys el duríem caçat pels guies. Uns aficionats no podien aspirar a més que aprendre, fixar-nos-hi per a tornar-hi un altre any i trobar-nos ben coneixedors de la manera com s'ha de fer aquesta cacera, puix el nostre ideal és d'emprendre-la tots sols. Després de lo explicat, el

guia donà una mirada cap a la Coma de Vaca i vegé un o dos isarts, probablement els que havien passat pel meu darrera; en aquells moments convenia tenir els goços lligats, puix la cacera es feia a la quieta, però el moço que els guardava, junt amb els matxos, no gaire lluny de nosaltres, els deixà escapar acoblats, i els pobres animalets, reventats de córrer, i llagats de peus com estaven, al sentir la farum dels isarts se precipitaren cap al fons de Coma de Vaca; el guia Miquel, lleuger com una llebra, en un santiament arribà abaix, voltant els isarts que s'escorrién, i tirant-los-hi alguns tirs, sens resultat. ¡Pobres goços, lligats pel coll l'un amb l'altre, havien fet amb un quart, lo que un home no podria fer amb dues hores; pujaven amb una pena, que feien llàstima!

Ja que ens trobem en el lloc més alt de la nostra caminada, dediquem an aquestes muntanyes un record i alguna reflexió. El lloc nomenat les Noucreus, és de lo més ferèstec i pintoresc del Pireneu; és una reunió de crestes altes i afilades, de modo que formen un precipici sobtat

per tots costats; se li dóna aquest nom a causa de les que hi han que són de ferro, clavades a terra o entre roques, en record de les moltes víctimes que han causat els accidents propis d'aquest lloc als vianants en el transcurs del temps; actualment n'hi han més de nou, i de diferents mides, si bé, generalment, el creuer ve a tenir uns dos pams; estan col·locades molt aprop les unes amb les altres al peu del camí o carena, únic lloc disponible, puix ho és tot de carena. Excursionistes, caçadors, i algún pastor són els que han pagat amb la vida el pas per aquest lloc, el que, no és que ofereixi un veritable perill, però, com ja se sab, els temeraris el porten assobre amb ses toçuderíes, a més del no saber fugir a temps de les furioses tempestats, les quals han ocasionat també víctimes, sobretot a l'hivern, a causa del torb, que és un vent fortíssim que aixeca la neu que no s'ha glaçat i la transporta d'un lloc a l'altre, com fa amb la sorra en els deserts i en les platges, formant una pluja que no deixa obrir els ulls, apilant-se quan troba obstacles que la deturin, aixecant-se mun-

tanyes de sorra nomenades dunes, o colgant fondalades i planes com passa a Bagur (Alt Empordà). El torb, com diem, fa córrer bolves de neu amb tanta quantitat i furia que al rebotre per la cara priva de veure-hi i fins de respirar; si un hom s'atura ja està perdut, puix el fret se n'apodera i cau a terra sense sentits, no tardant gaire a quedar colgat de neu per no aixecar-se mai més. Aquestes tempestes hi sovintegen en les cimes del Pireneu, i poden a voltes observar-se a gran distancia des de poblat.

Parlar d'aquestes serres en el sentit que ho hem fet, pot semblar que constitueix un gros perill l'atravessar-les, però no és així; perquè encara que a la seva cresta no s'hi troba un pam de pla, i les vessants són molt sobtades, permeten traspasar-les sense por, ja que per caure i rodolar cap el fons serfa precis tenir l'intenció decidida de tirar-s'hi. Es veritat que hi ha llocs en que no és així, puix la roca és tant compacta que fa que tinguin caràcter diferent els precipicis que s'hi troben. De manera que si no fos l'acció dels frets que desfàn les roques com desfà el foc la llenya

convertint-la en pols, no serfa possible a voltes l'accés a les grans muntanyes. La savia Naturalista ho preveu tot, puix aquesta acció destructora té missió doble, doncs facilita el pas de l'home i dels animals per elles i serveix de medi per a la conducció de les aigües, que, internant-se pel seu cor, van a parar en els grans dipòsits subterranis que alimenten les fonts que després brollen a les llurs vertents, originant rierols i rieres que per fi es converteixen en els rius que reguen les planes; i si no fos així, ¿com ens explicaríem que després de temps de no ploure ni d'haver-hi neu a la muntanya els rius encara ens portessin aigua? Si aquesta no es diposité a les entranyes de la terra, aprofitant les esquerdes i esmicolaments de les roques, lliscaria per damunt d'elles, corrent a vessar-se a la mar, i ens trobaríem, llavors, sense una gota d'aigua en els períodes de gran secada. Devegades, segons les condicions del terror, s'estanquen, formant uns tous de molsa, els quals, si homes o besties els traspassen, s'hi enfonsen, fent-se un xic perillós transitar-hi. El nom d'Aigols Podrits ve d'això,

puix apar veritablement que l'herba que s'hi cria s'hi podreix, semblant tot plegat un gran femer, lloc aquest que es troba assota de Tirapits. A la part alta de les vessants de muntanya tot és sec com un òs, però un xic en avall aviat s'hi veu escórrer aigua que brolla en quantitats petites, que a poc van augmentant, formant reguerons que s'ajunten per a venir a parar en un riuet que a mesura que avança va fent-se gran : així és el neixement del Freser. Si no fossin els esllaviçaments i esmicolaments de les roques, que formen, com hem dit, clapices de gran gruix, les quals, ajudat per les molces i herbetes, fan aturar l'aigua, amagatzemant-la en els dipòsits naturals de la mateixa muntanya, els rius no tindrien la constància d'aigua que tenen. En els llocs on les plantes poden arrelar-se la vegetació és abundosa; sobretot, en les valls que es troben entremig de grans muntanyes, devogades s'hi formen uns prats molt verdosos que dóna goig de veure. En el formós prat del pla de Camp Magre una ramada de més de 3,000 xais hi pasturava, la qual, mirada de lluny, se la veia

com es movia com si fos una sola peça blanca, flexible, que ara s'allargava, ara s'estrenyia, avançant tant compacte com un sol cos. Veure pasturar un ramat de des de lluny, dóna l'impressió d'una clapa blanca sobre fons verd que es belluga tota a l'una com un gros núvol mogut pel vent, produint aquell estirar i arronçar un efecte ben nou i molt curiós. D'ocellets se n'hi veuen pocs per aquells prats, i llurs cants són ben espaordits; la grandiositat del lloc fa insignificant els seus pius-pius.

Que bé s'hi respira en aquelles altures! Els pulmons s'hi esplaien amb aquell aire fi i pur, tant, que sembla que a cada respir se n'absorbeix més quantitat i amb menys de temps; podríem comparar-ho amb la diferència que notaríem entre beure una copa d'aigua tebia, bruta o un xic espessa, amb una d'aigua fresca, neta i cristal·lina. ¡Recórrer aquests llocs sense fatigar-se amb el daler de la cacera, i sí sols com a senzill excursionista, quan de bé no fa al cos! Refà al feble i preserva al fort : per això no ens cansaríem de recomenar-ho a tot-hom.

NOUCREUS (1912)

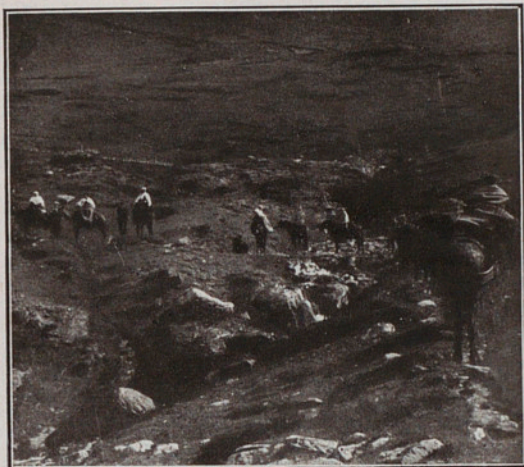
Des de Noucreus.
A l'últim terme, Puigmal; assota, Nuria

(22) SUBDUCTION

Das de H...
A... ..

Altrament la cacera de l'isart és molt atraient per lo difícil i molt diferent de la caça menor, és dir de bestioles petites; caçar isarts ja es considera caça major. A l'isart se'l nomena també cabirol o cabra salvatge, en castellà *rebeco*, *gamuza* o *bicerra*; son nom científic és el de *Rupicapra* o *Antilope pyrenaica*. A l'hivern el pèl canvia de color, tornant-se més o menys ros o roig; la Naturalesa, previsor, fa més que això, puix per a preservar-los durant l'hivernada els hi neix entremig del pèl, que és com el de la cabra, un borrim de llana que fa un conjunt atapaït que, juntat al gruix extraordinari de la seva pell, els permet aguantar ben bé els frets, neus i pluges, d'altra manera els seria impossible la vida en aquelles altures, que és l'únic lloc on poden defensar llur vida de la persecució dels homes. A l'estiu, per a caçar-los, cal anar als cims més alts, des de Canigó a Puigmal; qui no vulgui anar més lluny, puix en les boscuries de les seves vessants també se n'hi troben. Si es vol anar amb goços es poden fer servir els mateixos que s'utilitzen per la caça de la perdiu, però pot

ben fer-se aquesta cacera sense goços, en quin cas és qüestió d'anar seguint camins i carenes, i a cop de vista, si es té molt fina, o amb l'auxili dels binocles mirar amb cuidado a tots indrets, amb calma, procurant no treure massa el cos, sobretot si l'observació es fa de des d'una carena, sinó que, ajupit, acostant el cap a les roques, observar bé el terreny, i si se'ls veu pasturar per un fondo vorer a les crestes, és pot continuar marxant, però en direcció contraria, fugint d'ells, per a voltar-los després, a fi de sortir-los de tras-cantó; en tots els casos, quan se'ls veu, s'ha d'estudiar a cop d'ull els passos o collets per on poden fugir o escapar, dirigint-s'hi tot lo més depressa possible, i si s'és colla el millor és, quan les parades són preses, sortir un pel lloc contrari d'on es troben els caçadors, així quasi sempre es veuen obligats a passar pels indrets escollits, per a tirar-los de prop. En el Pireneu abunden molt els isarts, i per això amb un poc d'estudi, paciència, cama i bon pulmó, fins els aficionats poden divertir-se molt tirant i fer-los córrer; ara, matar-ne, ja és diferent; de tots modos si en

De Noucreus a Nuria, trepitjant sempre rocs o prats amb molsa de gran gruix

SANTUARI DE NURIA : A la dreta, el bosc de la Mare de Déu. Pel fons amunt, camí de les Noucreus. Al cim, les Noucreus

Le Moniteur de la Presse et de la Littérature
Paris le 15 Mars 1871

LE MONITEUR DE LA PRESSE ET DE LA LITTÉRATURE
Paris le 15 Mars 1871

lloc de tirar amb bala, es fa amb balins, tenint la sort que a l'escapar-se passi per la vora del caçador, com succeeix moltes vegades, ja és més fàcil l'aprofitar el tir. Fet i fet, l'arma més a propòsit és el rifle amb nou tirs, que moltes vegades és possible poder-los-hi engegar sis o més; si es vol anar a la vegada per perdius i per isarts, el millor és portar escopeta i rifle : l'una a l'espatlla, tirada darrera l'esquena, i l'altre a les mans, segons sigui el lloc que es recorre i que un es cregui en provabilitats de trobar una o altra caça. El portar dues escopetes, malgrat ésser un xic cansat, és lo més ideal i pràctic tot a un temps. Quan se'ls veu pasturant o jugant, abans de preparar les parades ni fer cap maniobra, cal observar-los llarga estona, fins que un hom pot donar-se ben bé compte del lloc on definitivament volen quedar-se, puix devegades van caminant i canviant de seti; si és una ramada, després d'una bona pastura, uns s'ajauen, altres juguen o mengen, restant llavors temps en aquell lloc; tant freqüent és veure'ls a ramades com d'un a un, com pasturant, com jaient. Un isart, estant

ajegut, dóna temps a tota maniobra mentres no senti el soroll o la nassada de l'home; cosa que s'ha d'evitar sempre, perquè del contrari el fracàs és segur. S'ha de tenir gran compte amb la direcció del vent, puix els porta la flaire descobridora del perill; convé acostar-s'hi contra vent. Quan la ramada pastura, un de vell acostuma vigilar, el qui al notar el perill fa un xisclet, i, llavors, tots fugen; si el caçador pot acostar-s'hi i no és descobert pel vent, és quan més facilitats hi ha per a caçar-los; perquè quan juguen, salten i corren, sobretot els més joves, que sempre estant de gresca, fan rodolar pedres que promouen soroll semblant al que podria fer l'home al trepitjar les clapices, resultant que el capità que vigila es creu que són remors fetes pels de la seva colla i això afavoreix al caçador. És difícil descobrir-los entre el rocam, en els fondos de les muntanyes, perquè el seu color rogenc fa que es confongui amb el de les roques i no es distingeixen gaire; és cosa que requereix experiència, i pràctica. Un novici, estaria hores enteres mirant sense saber-ne veure cap; mentres que un pràctic els

veu desseguida. Els aficionats poden ensajar un procediment, que consisteix, per exemple, en escollir una fondalada en la qual és consideri que hi poden haver isarts, prendre les posicions amb gran quietut, un dels companys anar al cantó més baix i, un cop allí, disparar un tir, manera segura de fer-los córrer si n'hi haguessin; aquest procediment emperò té en contra el que alguns cops es faria la maniobra en va, mes com ja hem dit que abunden molt en el Pireneu no és un disbarat el provar-ho.

Els grans caçadors d'isarts, aquells homes fills de pobles pirenencs, que tenen nomenada d'haver-ne mort molts, i que en un dia de compromís surten a caçar i tornen portant el bestia sol·licitat, no es reffen gaire de tirar-los-hi mentres corren, la seva tàctica consisteix precisament en córrer poc, observar molt i assegurar el tret estant l'animal parat, així no els falla mai; de manera que aquesta caça es fa generalment a l'aguait. El bon caçador ha d'ésser fort a tota prova, capaç de soportar les fatigues adherents a una professió que ha de desenrotllar-se en un

terror cobert de perills i de dificultats materials sens nombre, havent d'ésser valent per fer-los-hi cara i soportar-les; és necessari que el seu cap no sigui propens al vèrtic, que tingui clara i potent vista, excel·lents pulmons, sobrietat en l'alimentació, força muscular, ferma voluntat i bon tirador. Clar que tot això, com diem, sols es refereix als caçadors professionals, puix als aficionats no se'ls hi reclama la possessió de tantes i tant complicades aptituds.

Es conta que els caçadors d'isarts, moltes vegades, al matar-ne un, es beuen la sang com a aliment o per fer-se passar la set, i que fins mamen la llet d'una femella ferida, poc abans de morir. A Queralps hi ha un home, nomenat el Titó, que és conegut per tota la comarca com a un dels més bons caçadors, el qual, recorrent les muntanyes del Pireneu fent de pastor, ha adquirit l'habitut de saber trobar-los i tirar-los-hi tant bé, que es compten per centenars els que ha mort, i sempre els hi tira estant parats; ell va calçat amb esclops, refiant-se més del seu saber i astúcia que de la seva lleugeresa.

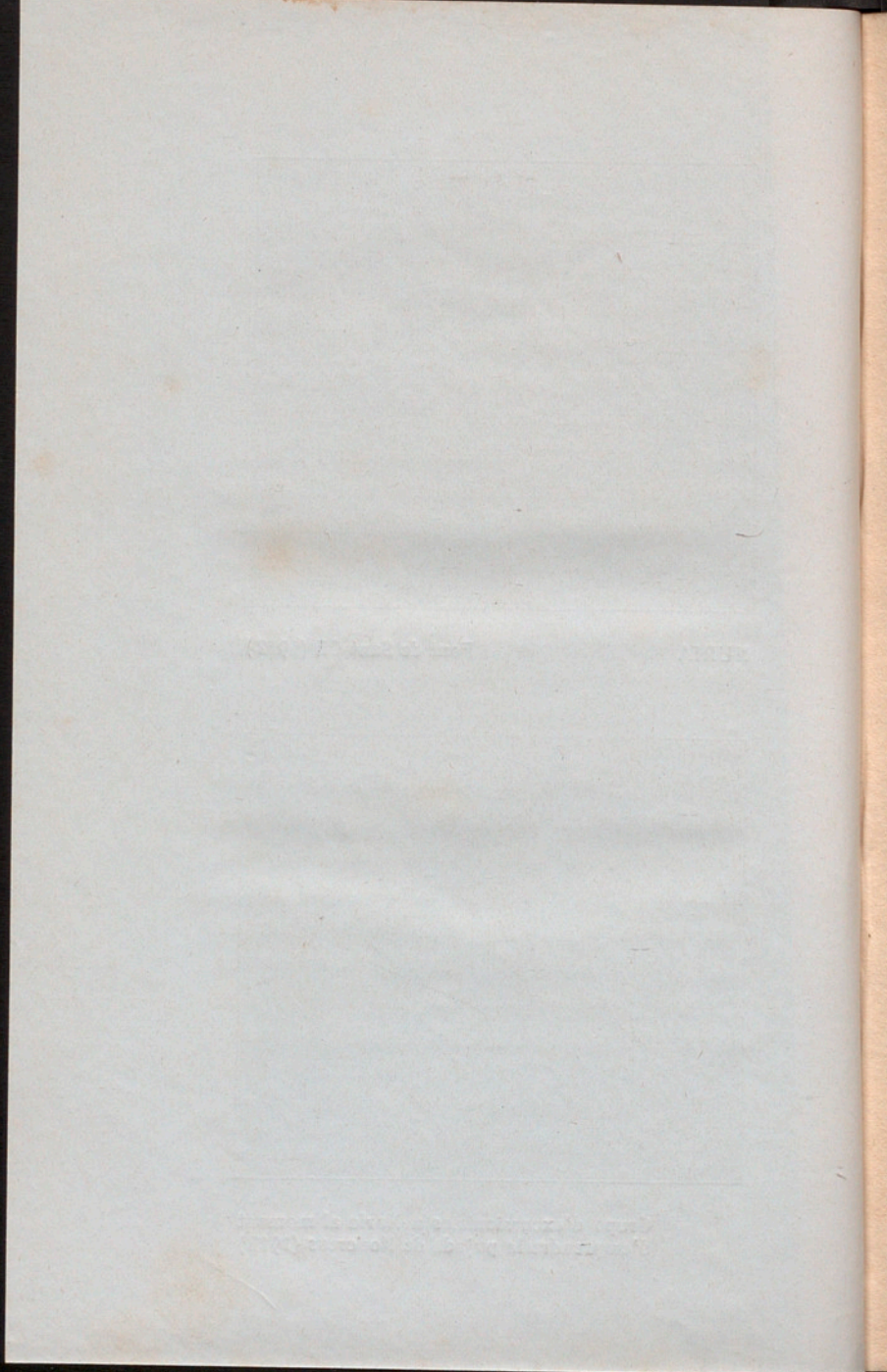

NURIA

Font de Sant Gil (1912)

Grupo d'excursionistes a Nuria al moment
d'emprendre la pujada de Noucreus (1912)

Quan un caçador els descobreix, i, trobant-se apartat dels companys, li convé avisar-los perquè estiguin preparats, no deu fer cap senyal sorollosa mai; res de crits, sinó tant de perdut, i sí posar-se a córrer en direcció cap on els ha vist pasturant o jaient; després d'haver fet aquest recorregut a cosa d'un centenar de metres de distància, torna enrera, i desseguit va altre volta en la mateixa direcció d'abans. Els companys que l'observen ja han entès la maniobra, posant-se tots en moviment, per a situar-se en els llocs convenients; un cop fet això, el qui ha donat la senyal avança, surt a vista, i tira.

No hi ha res que faci més il·lusió que el veure caure un animal d'aquests pel tir que un li ha disparat, però en canvi, si el mata, llavors comença la part dolorosa, puix si no es porta constantment un moço al costat, s'ha de carregar la caça a l'esquena per dur-la al lloc de reunió. Transportar més de dues arrobes (20 kilos) per entremig del rocam en forta pujada o baixada durant un quart o mitja hora, és un treball que sols fa amb goig el caçador entusiasta o molt

necessitat, puix he sentit a dir, que n'hi hagut, que després d'haver-lo mort, al davant de la feina de tenir-lo de portar a coll, haurien preferit no haver-lo tocat.

Pujada de Qeralps a Nuria.
El saltant d'aigua formant la Cua de Cavall

Fontalba. Camí de Nuria

THE GREAT BRITISH MUSEUM
LONDON

Printed by R. Clarendon, London

NURIA

ONTINUEM la marxa. De Noucreus a Nuria férem l'excursió estenent-nos en forma d'una gran cacera : tres per les crestes de la dreta, baixant un per l'esquerra i dos pel mig, o sigui pel camí; jo era d'aquests darrers i vaig provar de fer la baixada per les fortes pendents de l'esquerra, a mig aire de la muntanya, per entre les clapices, les quals són tant pronunciades que el rocam que les cobreix tot ell s'esllaviça al posar-hi els peus; essent qüestió d'haver-se de mantenir en un equilibri continuat, servint l'escopeta, duta a la mà, moltes vegades de balancé, per a poder conservar el cos més o menys dret i evitar de caure. No vaig tardar gaire a trobar la perdiu blanca; com és natural,

jo anava poc a poc i observant, quan a sis passes de distancia veig una cosa que es bellugava : era una perdiu que s'escorria, marxant sens emprendre el vol; la deixo apartar un xic, tiro... i ja vaig tenir dues perdius blanques. Més avall, a l'esquerra, prompte tinguérem ocasió d'em-paitar els isarts, que baixaven cap el fons, per anar amunt vers a la dreta. Que bé es veien traspasar d'un cantó a l'altre! Tir va, tir ve, i ells amunt; les bales batien a llurs peus, però cap donava senyals de que se l'hagués ferit. Els que no tiraven per trobar-se massa lluny, observaven els tirs dels altres, fixant-se amb els dispars si s'hi acostaven molt o poc. Era una ramada de cinc, que a l'arribar adalt a la dreta els companys escopetejaren, però no pogueren tirar-los-hi gaire estona, perquè com que els isarts fugien, feien córrer tant les cames com la vista, i al veure homes se n'apartaven. Després van trobar altra ramada que feren baixar i pujar cap a l'esquerra, proporcionant altre cop un moment de nodrit tiroteig per cada costat. Més avall, encara en trobaren un parell més, als quals, però, no

pogué tirar ningú, malgrat practicar la senyal descrita d'avançar i recular. En resum : tot el troç de des de Noucreus fins al peu mateix de Nuria, amb caçadors per cada costat, a banda i banda del camí, resulta ésser un lloc admirable per a fer córrer els isarts.

Bon xic cansats, però satisfets de una tarda passada tant agradablement, per lo molt que havíem vist i pels tirs que tots havíem engegat, arribàrem al santuari de Nuria a les sis, on el senyor Rector, a qui anàrem a saludar, ens proporcionà notícies de la guerra; fent-nos assaber les darrerament sabudes.

Aquí podríem dir que se'ns acabava la poesia per a retornar a la prosa; l'apostatador ens indicà les habitacions que havem d'ocupar, les quals, amb tota justícia, hem de fer constar eren les millors; puix el recordar i regonèixer érem els qui dos anys enrera hi havíem anat, ens volgueren servir bé.

Després de tant transitar, cames i còs es fortifiquen de manera que, malgrat la fatiga tant excessiva, un no coneix quasibé si està millor

dret o assegut; així és que en lloc de reposar en les habitacions que ens assenyalaren, desseguit sortírem a voltar, fins que les campanes ens anunciaren que anava a començar el Rosari. A Nuria, no es dóna sopar fins que s'ha acabat el Rosari, i, com dura estoneta, puix a més de cantar-hi els tradicionals Goigs dedicats a la Mare de Déu s'hi resa un responsori per als difunts protectors del Santuari, resulta que la cerimònia de l'església acaba tardet, i, per consegüent, no se sopa fins per allà a les vuit o quarts de nou. Un cop haguérem acabat de sopar, els joves que serveixen les taules i es cuiden dels dormitoris, que són estudiants de capellà del seminari de la Sèu d'Urgell, ens digueren que els concurrents que es trobaven a Nuria havien manifestat el desig de poder veure els isarts que portàvem dins de la caixa, i que ells, pensant no ho prendríem a mal, malgrat no tenir el nostre consentiment, els ensenyaren per a complaure'ls. Naturalment, no diguérem res, puix tampoc hauria servit.

Abans de començar a sopar, els nostres guies ens presentaren el seu amic, el cèlebre caçador

d'isarts, en Titó de Queralps, del qual havem parlat ja darrerament. Es un home de per allà uns vuitanta anys, el qui dóna gust de sentir i al mateix temps causa pena quan parla dels isarts; pocs anys enrera, quan no feia gaire havia deixat, a causa de l'edat, el caçar, li parlaven de que fulano o sutano n'havia mort algún, sentia una gran pena, però ara l'entusiasme se li ha anat refredant de tal manera que tant li fa que li diguin que n'han mort un com una dotzena, puix a la fi i al cap encara que els matessin tots no n'hi pendrien cap. A les nostres explicacions de caçador ens hi responia amb una rialleta o un moviment de cap, formant un conjunt tristíssim, puix demostrava l'estat del seu esperit, que es feia càrrec ja de que tot allò s'havia acabat per ell.

— No hi podem ésser més d'una vegada! — ens deia tot encongít.

— I quants n'heu mort? — li preguntàrem.

— Cinc cents, potser? Ui... més, més!

¡Pobre home, ell que tant conegudes té aquelles muntanyes, que no hi ha recó que no hagi trepitjat! ¡Ell que amb esclòps les ha recorregu-

des durant setanta anys seguits, guardant les ramades i matant isarts, ja no pot tornar-hi, la seva missió és finida, per un sempre més! Això és lo que ens venía a dir el seu semblant, acompanyat de lacòniques paraules. Quasi no hi veu, però encara les recorre, tot guardant una ramada de cabres de la seva propietat; molts cops se li aparten i les perd, havent-se'n d'anar el vespre cap a Nuria tot sol; l'endemà les torna a trobar, però ben prompte se li aparten altre cop, restant-ne novament separat. Ell no veu res, però segueix pels camins, pot dir-se per instint, a voltes se'n baixa fins a Ribes, i torna a pujar com qui fa una passejada.

En havent sopat vàrem anar al cafè, i també el Titó s'acostà a la nostre taula; no parla gaire, però li agrada que li parlin.

A l'estiu, els voltants del santuari de Nuria estàn plens de ramades de cavalls que pasturen, eugades que se'n diuen. Aquells prats són prou verds per trobar-hi menjar en abundancia, fins que el fret els en treu, en previsió del qual en el bon temps comencen la pastura pels indrets més

alts, i després van baixant a mesura que el fret domina a les altures. Contemplar una nombrosa eugada en un lloc tant quiet, és la cosa més bonica que es pugua imaginar, se'ls veu en totes posicions: uns pasturant, altres jaient, els petits saltant o mamant, altres vos miren com venint-los de nou veure persones foresteres, escampats o agrupats ocupen immenses extensions, formant un veritable quadro qual conjunt encanta, per fer-nos sentir i trobar-hi aquella vida feliç, tranquila, quieta, que fruïren les primeres families que poblaren el món; es veure, al natural, aquella *Vida apacible* que el gran pintor Albert Cieamberlani portà a la tela representant una tribu del temps de l'home primitiu.

En mig d'aquest lloc tant apacible, tant bell, per les prodigalitats que el Creador hi ha vessat a mans plenes, s'hi troba l'antic santuari que guarda la venerada imatge de la Mare-de-Déu de Nuria, que tants milions de secrets li han comunicat i peticions fervoroses ha rebut dels catalans d'una banda i altra del Pireneu. La cèlebre olla, la simbòlica campana, la creu i la

casulla miraculoses, tot té un encís cor-prenedor. ¡Quants han sigut els qui han posat el cap dins de l'olla al dirigir una pregaria a la Verge! ¡Quants matrimonis han fet sonar la campana, amb la creença que cada batallada els assenyalava el naixement d'un fill! ¡Quants han adorat les altres reliquies, i, per damunt de totes, a l'excelsa Mare de Déu, patrona de les altes muntanyes de Catalunya! Segurament, són incomptables. Actualment ja no habita aquella antiga i rònega esglesieta, se n'hi ha construït, al costat, una altra de molt més gran i formosa, lo que mostra l'amor que per ella senten llurs fidels.

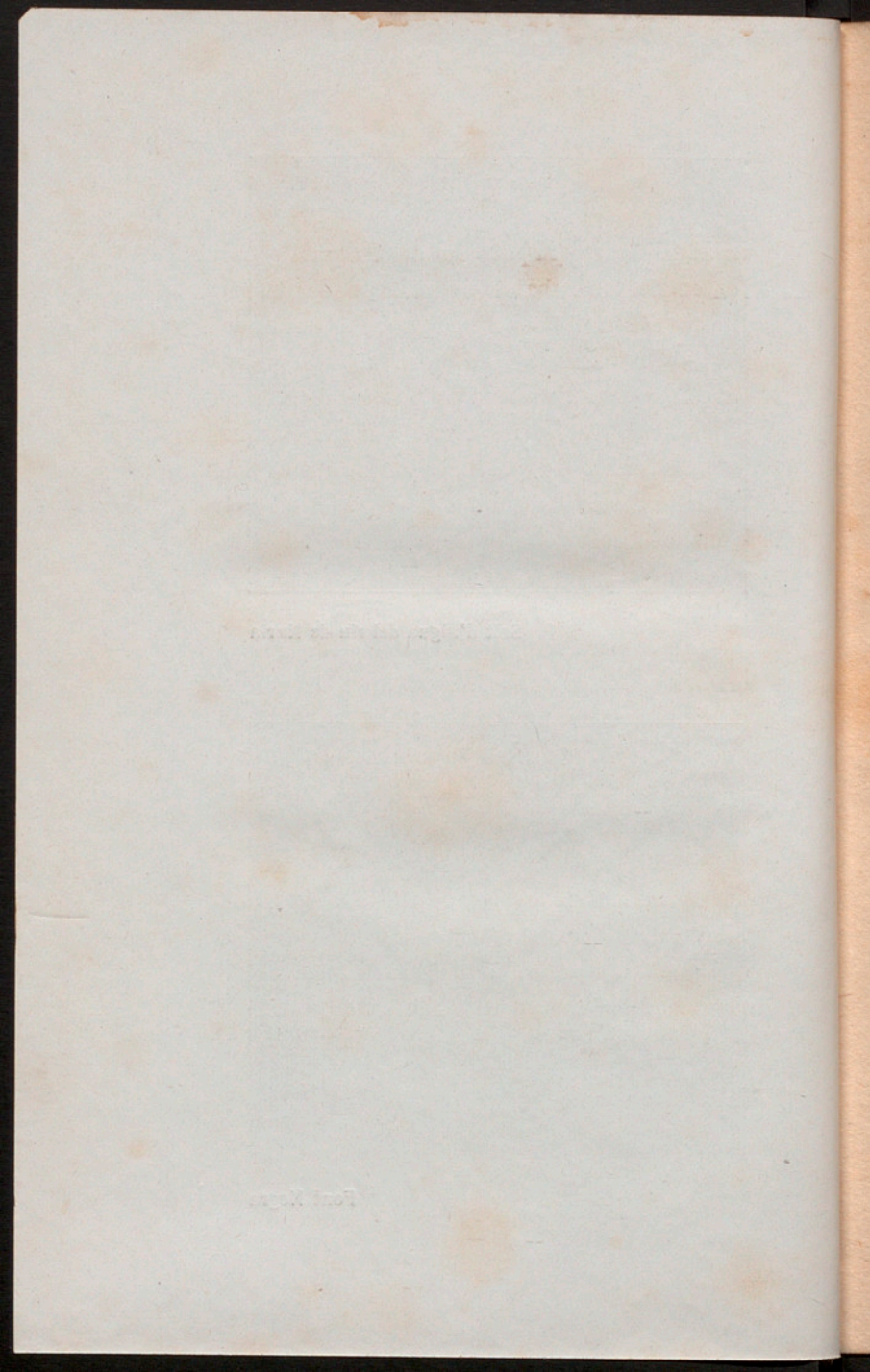
L'endemà, o sigui el dijous, dia 6, volíem anar al Puigmal, per a així haver fet el recorregut complet, però com això implicava emprar un dia més i el nostre ànim no estava del tot sossegat per causa de la guerra, decidírem, de bon matí, anar a caçar la llebra, dinar aviat i anar-nos-en cap a Queralps, on ens esperaria la tartana per a conduir-nos a Ripoll, on volíem arribar abans del vespre. Quin dia més formós aquell! Sense núvols ni boires, tot nèt i clar com un mirall,

Salt d'aigua del riu de Nuria

Font Negra

era el dia fet oportú per a des del Puigmal poder contemplar l'inacabable panorama que des del seu cim, per sa altitut i posició, pot veure's. Com diem, ens llevàrem dematí, i, acompanyats dels goços, ens dirigírem cap el costat del bosquet de la Mare de Déu, on vàrem fer córrer i matar alguna llebra fins prop de les set. Resultat, que al terminar la cacera teníem dos isarts, dues perdius blanques i dues llebres : els primers, morts pels guies; lo demás per nosaltres.

Esmorsàrem, i, en acabat, els guies ens diuen que pensen marxar abans de les deu, per a arribar el mateix dia a Setcases, anant cap a Noucreus passant per darrera el Gra de Fajol, amb l'esperança de que encara veuràn més isarts.

— I bé, Miquel — vàrem dir, — quant us hem de donar pels vostres serveis?

— Oh!, res — va contestar; — dongui'ns uns quants cartuxos per al rifle, si els n'han sobrat, i ja estem contents; puix hem passat uns dies molt agradables amb la seva companyia; perquè no són com molts d'altres, amb qui hem anat, que eren força impertinents; al contari,

han atès totes les indicacions que els hem fet referents a la cacera, únic medi perquè aquesta es desenrotlli ordenadament, i, a més, han complert amb tot, amb força, lleugeresa i voluntat.

— De manera — vàrem dir — que no tot-hom vos resulta ésser un bon company, per aquesta mena de cacera?

— No senyor, no; perquè de persones que tinguin cama i voluntat per a seguir com els fills de vostè, no se'n troben, a no ésser que siguin com nosaltres, que trasquem per aquestes muntanyes com si donéssim un vol pel poble. Tots plegats han fet més que no fan els que es tenen per valents.

— Gracies, home; ens plau que ens tingueu en tant bon concepte, puix no sabem que les nostres forces arribessin a tant, per a comparar-nos així a altres excursionistes.

Per fi, ens digué que ell no ho feia això d'acompanyar com a guia professional, i que si havia vingut era per a correspondre a la comanda del seu amic, en Silvestre, de Ripoll, qui li havia comunicat el nostre desig, i per tractar-se, doncs,

de persones amigues. Amb tot, procuràrem deixar-lo content. En realitat, ell i el seu germà es portaren, durant l'excursió, no com a guies i sí com a amics; fent tota mena d'esforços, perquè disfrutéssim, no cansant-se mai per a proporcionar-nos el goig complet, en poder conèixer amb tota precisió el que és una cacera d'aquesta mena.

Ens despedírem. «— Adeusiau! A reveure! Fins un altre any!» No hauria dit mai que arribés a emocionar-me; però, certament, me commogué la darrera encaixada. Havíem fet tantes coses plegats, amb una comunitat tant perfecte durant aquells dies, que, al separar-nos, compreguérem que quan se conviu amb persones plaentes per son tracte, el cor se n'hi va i en veritat es posa afecte. Amb un bon matxo que portaven, l'un a cavall, l'altre a peu, els goços lligats en els guarniments, rocegant-se, puix a cop calent apenes podíen caminar, les emprengueren amunt cap a les Noucreus, no deixant-los de vista mentre poguérem. Fins amb els binocles els contemplàvem com s'anaven allunyant!

Vàrem dinar a les dotze, sortint de Nuria a a la una. Durant la marxa, prenguérem fotografies de cada saltant d'aigua : la Font Negra, la Fontalba, la Cua de Cavall, que enguany, en que les aigües són abundantes, resulten formosos a tota ponderació. De Nuria a Queralps el camí és tot engorjat, presentant un conjunt dels més bonics que es troben en el Pireneu; l'aprofitament de l'aigua per a usos industrials, li ha tret gran part de la seva bellesa, sobretot de des del Salt del Sastre en avall, puix si no es tracta d'un any de moltes neus o pluges apenes es veu córrer per enlloc, doncs tota va conduïda per canals perquè en l'hivernada no es glacin o perquè els desprendiments de pedres no les embussin. En veritat m'agrada contemplar l'acció de l'home de saber treure partit i aprofitar-se dels elements de la Naturalesa, puix llavors em sembla més gran la mà de Déu. Sempre m'ha entusiasmat el veure que s'aprofita una cosa que es perdía; no obstant, també em dol trobar desfigurada l'obra que la Naturalesa ha deixat feta, plena tota ella de bellesa i poesia.

De Queralps a Ribes, i d'aquí a Ripoll, férem el trajecte amb tartana, arribant-hi a les sis de la tarda, on trobàrem la família que ja ens esperava, per haver-los-hi escrit de des d'Ull de Ter, puix, encara que lluny de poblat, sempre hi ha algú que puja o baixa i s'aprofita per a servir de correu.

*

Finida l'excursió, em sembla pertinent dir alguna cosa referent a la classe de vestit que convé portar per a recórrer el Pirineu. Altres ja n'han parlat, però la meva experiència i observació em convida a donar també el meu parer. El vestit de damunt, de llana de mig temps és el més remarcable; el calçat, amb sola d'espardenya i clavatejat dels talons per no relliscar en les baixades; per transitar entre els prats i per als casos de pluja, és convenient portar-ne de couro, també clavatejats; els borceguins d'espardenya no van tant bé, perquè s'esllaneguen aviat i el peu hi balla massa. Al cap, gorra o barret segons faci sol o vent fort, en quin cas convé portar-la

ben fermada. Per abric i resguard de la pluja, una bufanda grandeta va bé, puix el tapaboques és engorrós i engabanya; no portar pas paraigües perquè embarraça i no serveix per a res. Encara que sigui per tres dies, és convenient portar una mudada de roba de sota. En quant al menjar, no cal amoinar-s'hi molt, puix entre el xalet d'Ull de Ter i l'hostal del santuari de Nuria es troba de tot el que convingui; per als qui no siguin caçadors els recomanem portin bastó fort i amb punxa de ferro a la virolla. Per a beure, portar cafè fet, i no abusar de les aigües gelades, que desballesten el ventrell.

*

Ja som a casa. Per un carnicer fem esquarterar els isarts, que repartim entre els amics: un troç aquí, un troç allà, i el que ens quedem, un cop alligonats sobre el modo de guisar-lo ens resulta ésser una carn de primera. Haig de fer constar que la falta d'experiència (tot vol la seva aprenentatge) i també l'impaciència per tastar-lo,

ens va fer passar un mal rato, puix al mateix vespre, per a sopar, en vàrem fer coure a la brasa i no valgué res; tots quedàrem molt mal impressionats, però tot-hom callà fins a l'endemà, que el guisaren tal com és costum per la gent del país, o sigui estofat, ben bullit amb herbes boscanes flairoses, i que trobàrem excel·lent. Llavors fou quan eixiren les exclamacions que havien restat callades el vespre abans! Avui isart, demà llebra, després perdiu blanca; tot carn tendre i bona. En veritat resultà ben recompensada la fatiga de la cacera; tant, que tot seguit es despertà l'entusiasme de tornar-hi l'any vinent.

Dies després, revelàrem les fotografies, i, amb immensa satisfacció, vegérem en els clixés, una ramada d'isarts, en nombre de cinc, entremig de les clàpices del pla d'Ull de Ter; magnífiques vistes panoràmiques, records agradosos d'aquella esplèndida excursió. Més tard vàrem saber que els guies, en el seu retorn de Nuria a Setcases, havien mort un altre isart. «— Val! val! — exclamàrem. — Tindrem de tornar-hi un altre any,

que encara en quedaràn; i acompanyats dels mateixos guies.»

*

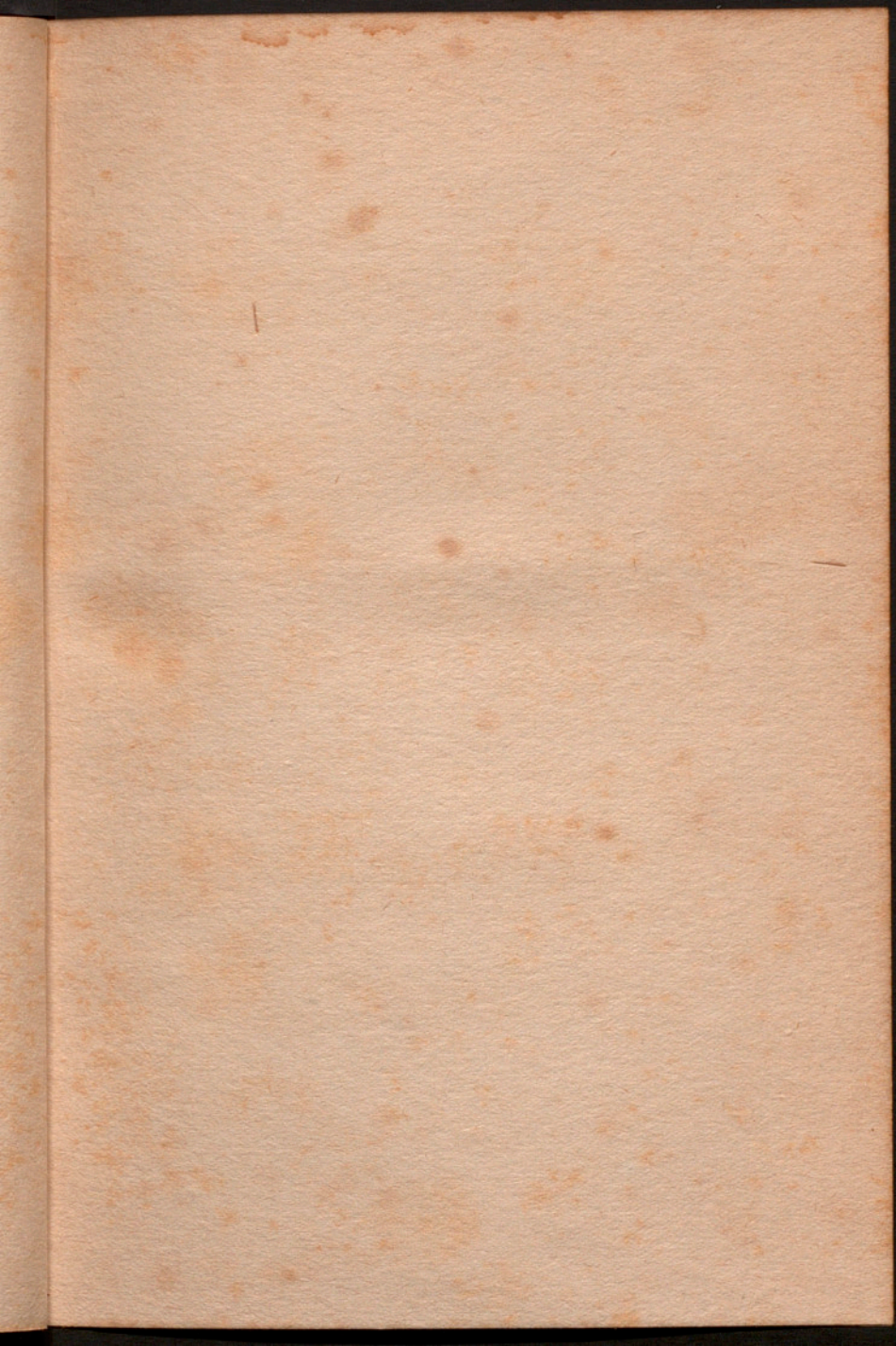
¡Oh, muntanyes altes del Pireneu, que formoses sou i que atraïentes! Vint anys fa que vos visito, i sempre, tant com més he recorregut les vostres magnífiques encontrades, més entusiasme he sentit per a retornar a contemplar les grandeses que posseïu; penso amb vosaltres, com se pensa amb totes les coses bones de la nostra vida, les quals tant quant més es coneixen més es volen i es desitgen; per això jo vos vull i vos estimo més, a mesura que millor vaig coneixent-vos. ¡Sento una anyorança quan m'allunyo de vosaltres, que m'és impossible oblidar-vos! Per això, quan soc a les terres de per avall i veig les tempestats de pluja, de pedra o de neu amb fret intens, amb fortes tronades que sembla facin trontollar la Terra, me veniu tot seguit al pensament, i medito i comparo tots aquests actes de la Naturalesa com deuen ésser contemplats en vostres encontrades, i disfruto imaginant que

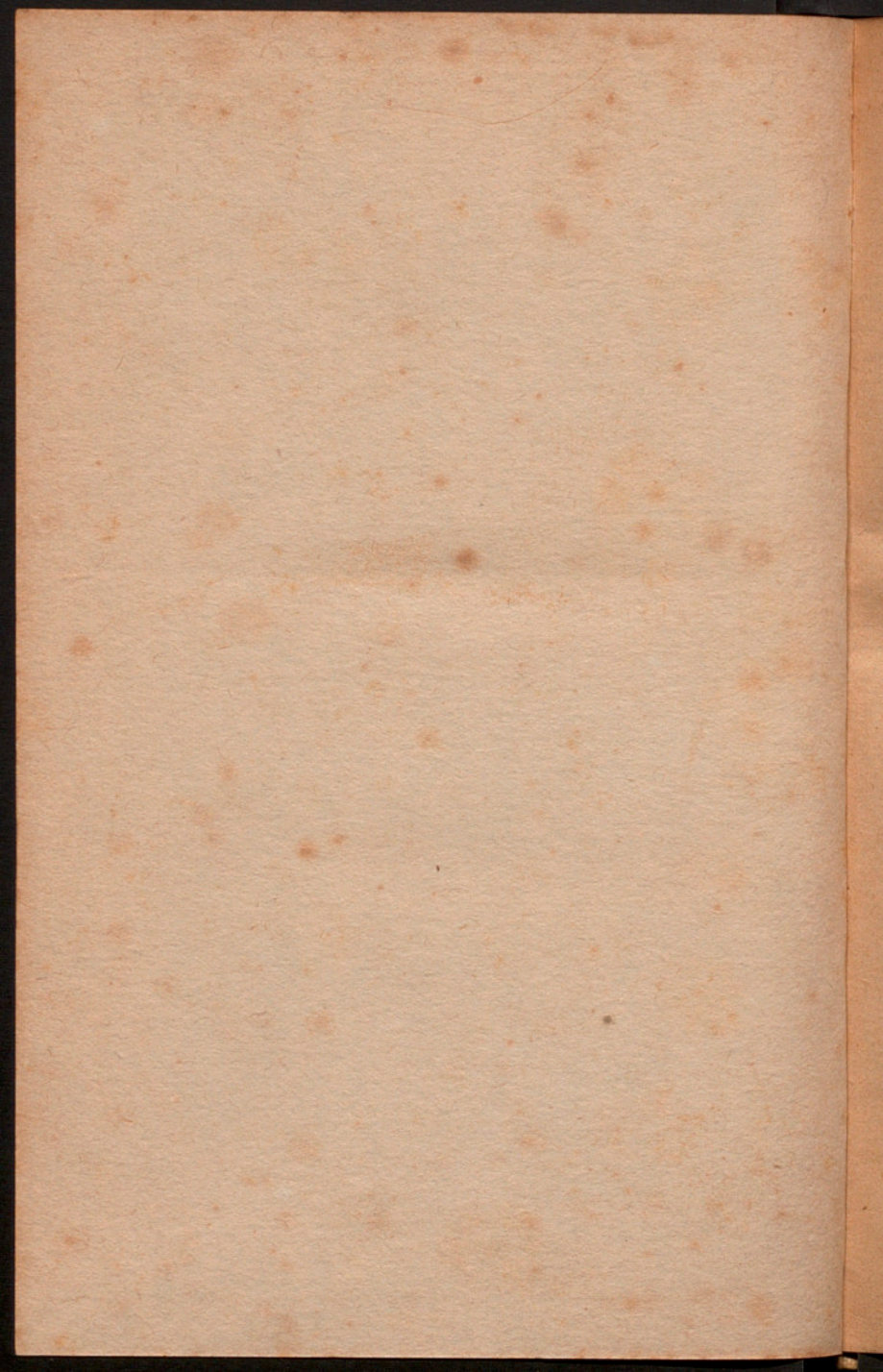
tal com els he vistos en les excursions estiuenques, no són res en comparació amb els de l'estació hivernal que han d'ésser molt més grans, més grans de lo que l'home coneix, ni coneixerà mai, perquè, posat en aquells moments entre el cúmulo de terrabastalls que han d'esglaiar l'ànim més serè, un hom ha de sentir-se feble com una papellona.

Vos estimo, però no amb gelosia, no com aquell que vol fruir de la cosa estimada ell tot sol, si no que vos estimo de manera que voldria veure com tot-hom vos estima, que fossin molts els homes que tinguessin posat llur amor en vosaltres, que fossim més, molts més dels que som.

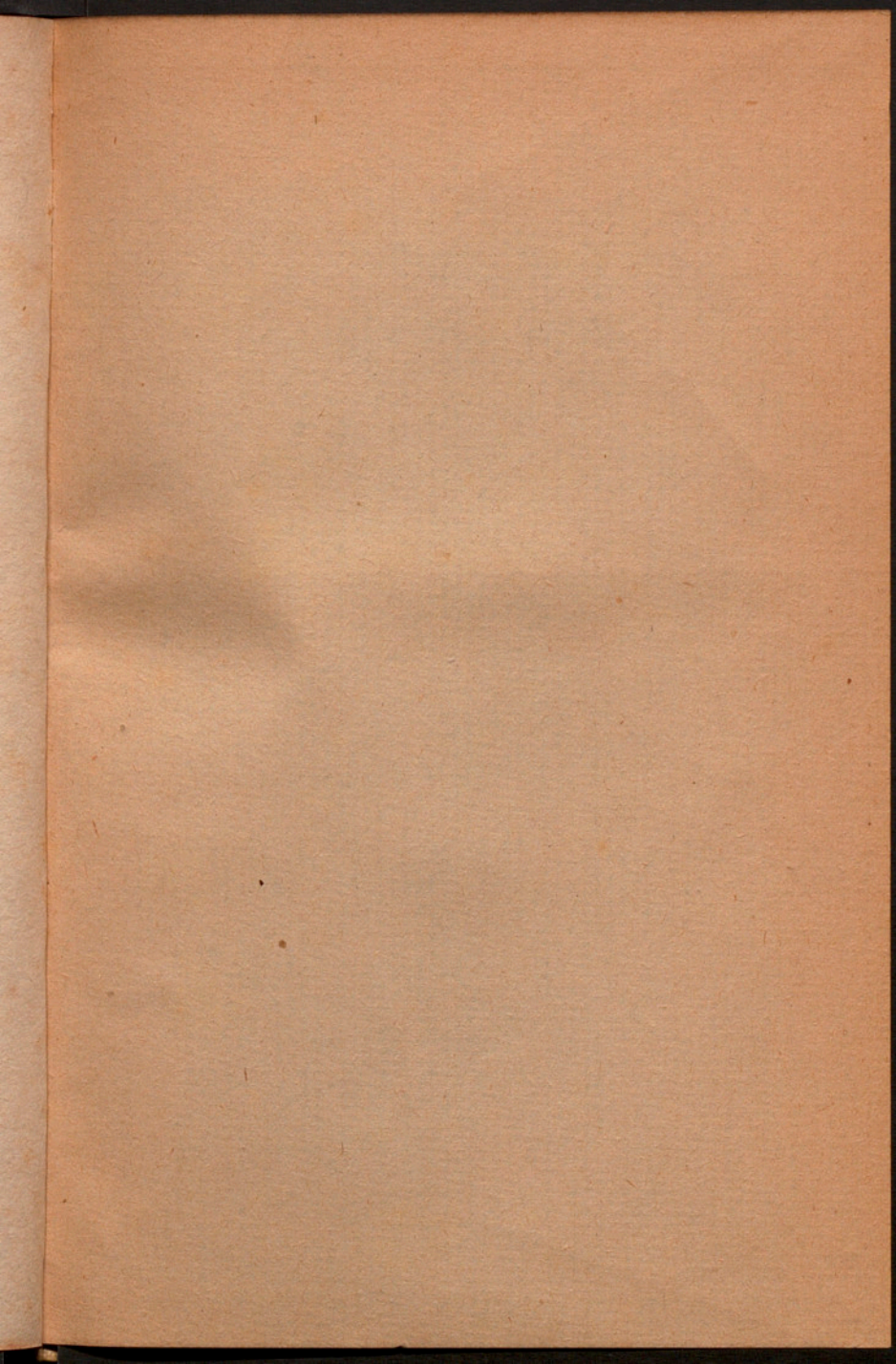
He llegit amb tristor les despedides que vos han dedicat escriptors insignes de la nostra Patria, els quals, després d'haver esmersat la meitat de la vida llur en recórrer les vostres prades i trascar pels vostres cims, al trobar-se en els darrers anys de la seva existencia en la Terra vos havien dedicat l'últim adeussiau amb el dolor més pregón al regonèixer que llurs forces ja no els permetien

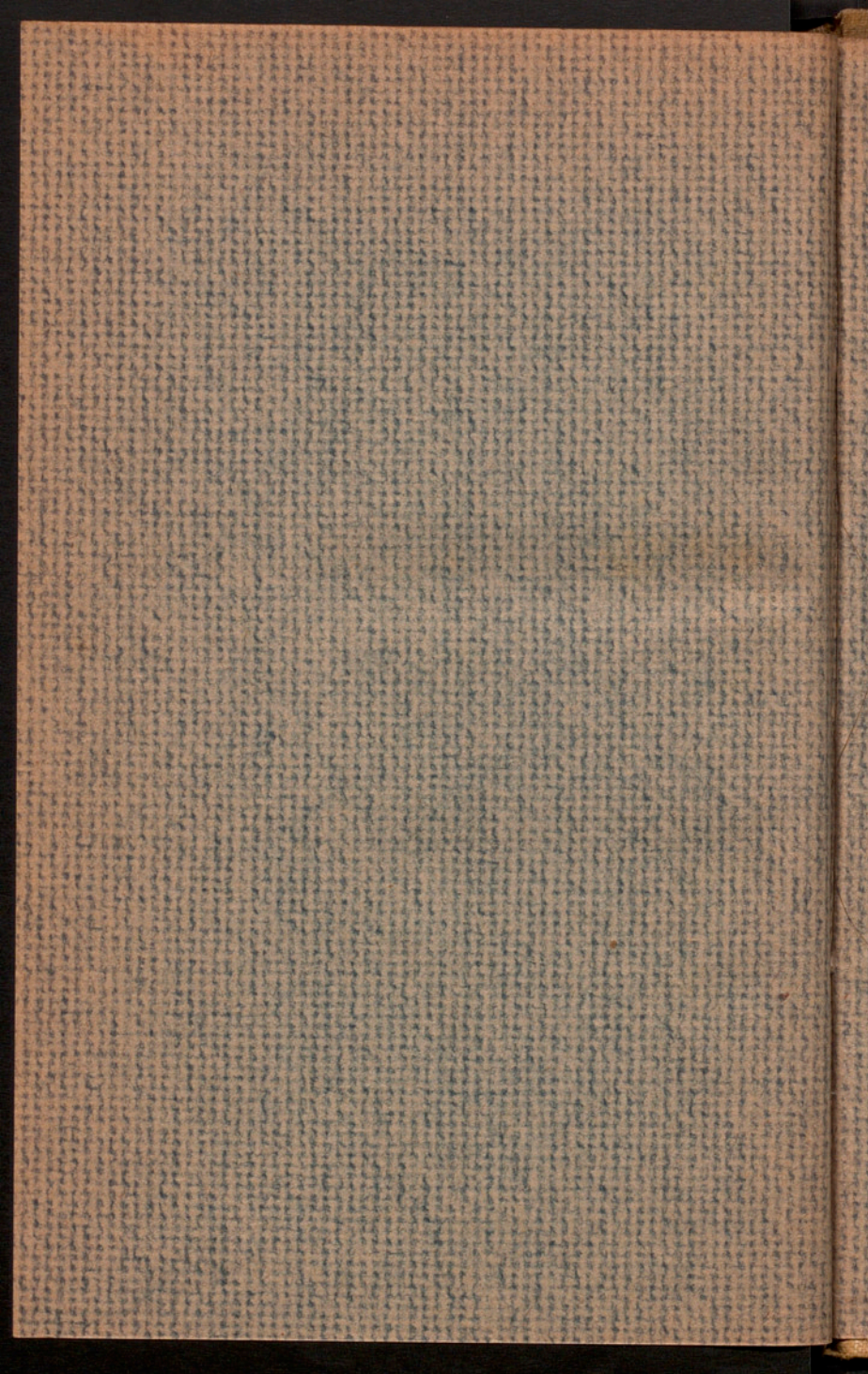
tornar a visitar-vos. Jo us vull veure d'aprop encara moltes vegades si el bon Déu em conserva vida i agilitat per a poder venir a donar-ne gracies d'un tant enlairat servei a la vostra excelsa patrona la Mare-de-Déu de Nuria.

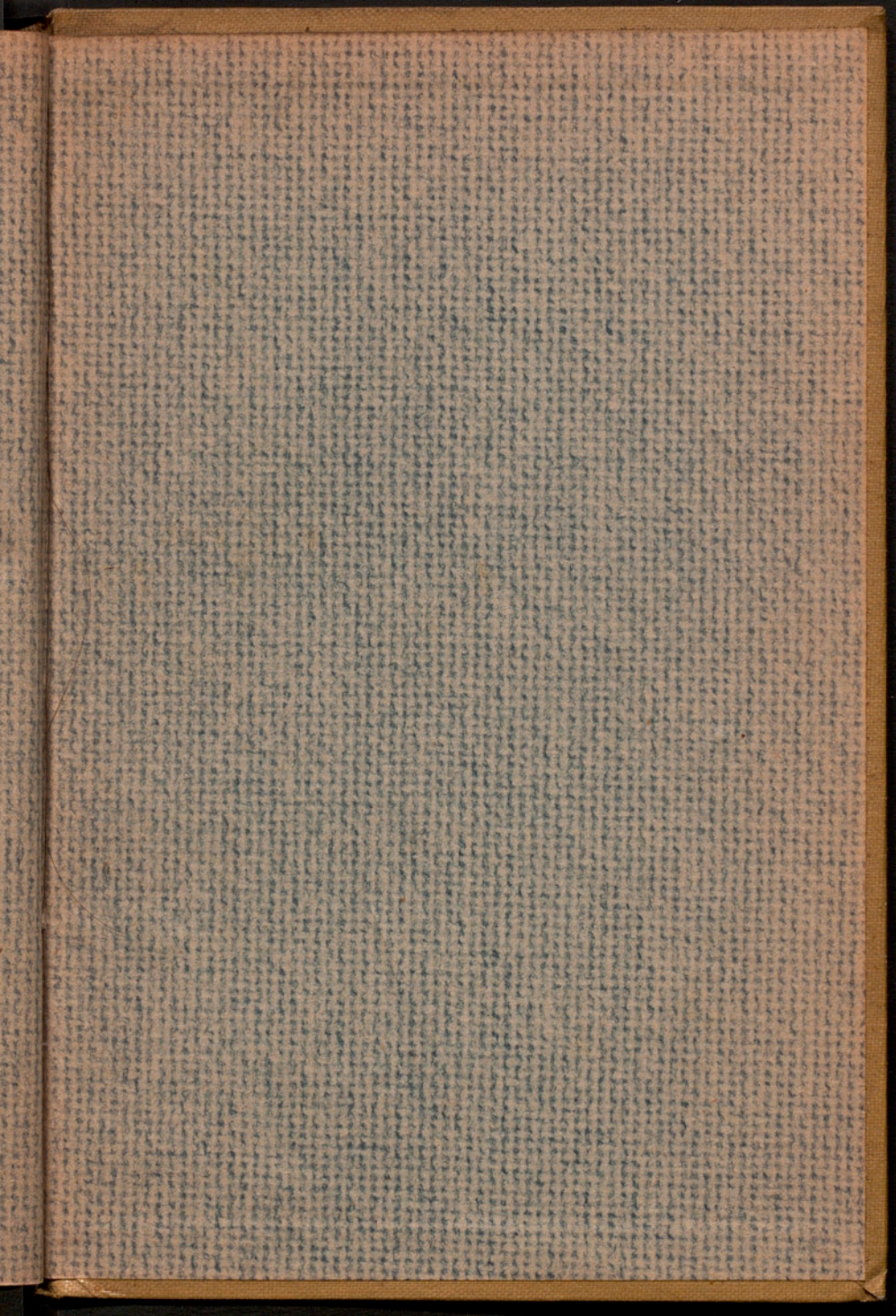

EXCURSIÓ PIRENENCA : LA CACERA DELS ISARTS